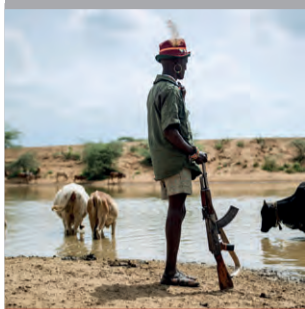

Mare

'Mijn familie is zo blank als wat'

Pagina 9

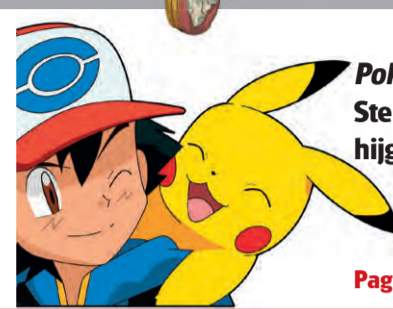
Het ongewenste verhaal van Ton Dietz: Afrikanen blijven maar komen

Pagina 6

Wetenschappers moeten durven te falen en hun fouten vieren

Pagina 8

Pokémon spreekt! Stemacteur over gillen, hijgen en huilen

Pagina 11

'Kijk dan! Een vossendrol!'

Tweelingbroers en tv-biologen op stadssafari

Marvin (links) en Kevin Groen: 'We deden bijna alles hetzelfde.' Foto Peter Boer

Biologen en tweelingbroers Kevin en Marvin Groen maken voor *Vroege Vogels TV* korte filmpjes over de natuur in de stad. *Mare* ging kijken bij de opnames.

DOOR MONICA PRELLER 'Een vos is iets langer dan een jakhals. Ze hebben een spitse snuit, puntige oortjes...' In het natte gras van het Vondelpark zit PhD-student Kevin Groen (26) op zijn hurken naast hondje Pieke. Groen trekt een rolmaat uit en houdt hem naast de hond.

'Ze hebben een schofthoogte van zo'n 35 cm. Net als dit hondje dus.'

'Ja, inderdaad,' beaamt tweelingbroer Marvin. 'Leuk hondje hoor.'

Groen (de eerste) doet promotieonderzoek naar genetische verwantschap tussen dieren. Samen met zijn tweelingbroer en masterstudent Marvin (biologie in Leiden, bos- en natuurbeheer in Wagenin-

gen) maakt hij korte filmpjes voor *Vroege Vogels TV*, die dienen als opwarmertje voor de documentaire *De Wilde Stad*, die in november in de bioscoop draait. Het is de opvolger van *De Nieuwe Wildernis* (2013), de natuurfilm over de Oostvaardersplassen die 600.000 bezoekers trok en een Gouden Kalf won.

De Wilde Stad zoekt het dichterbij huis. Onder Johan Cruijffs motto "Je gaat het pas zien als je het doorhebt" richten de makers zich op 'bergketens van glas en beton, industriële savannes, kilometers rioolbuizen'. Die zijn voor wilde dieren namelijk 'even aantrekkelijke als een oerbos'.

De broers gebruiken in hun korte filmpjes scènes uit de documentaire, en vullen die aan met eigen reportages. Marvin: 'Ik liep stage bij *Vroege Vogels*. Toen ze presentatoren zochten, hebben we samen een filmpje opgestuurd. En nu mogen we presenteren. Superleuk toch?'

Hoewel de broers erg enthousiast zijn over hun werk, kan dat niet van iedereen gezegd worden. Na een *cut* van regisseur André Janse ('Jongens, dit was zo leuk dat we het nog eens gaan doen') krijgt Pieke het benauwd. Met staart tussen de benen hangt ze aan de riem.

'Aah, Pieke,' moedigt één van de broers haar aan.

'Ik heb ook geen snoepjes bij me,' zegt eigenaresse en figurant Klarien vertwijfeld.

'Tsst, toe maar,' lokt Janse haar. Net nadat de crew en de broers Pieke ervan weten te overtuigen dat camera's niet eng zijn, dient het volgende probleem zich aan.

'Cut, guys.'

Het gezelschap draait zich om naar Italiaanse geluidsman Aldo.

'The battery just ran out.'

Nadat Aldo zijn batterij heeft ververst worden de opnames voortgezet. De groep minus Klarien wan-

delt naar de ingang van het park. Voor de openingsscène moeten de broers "aankomen" in het park. Op geel-blauwe OV-fietsen komen ze aangereden, met wapperende donkerblonde haren en baarden. Voor de lens houden de twee stil.

'Hoi! Ik ben Kevin,' zegt Kevin.

'Hoi! Ik ben Marvin,' aldus zijn tweelingbroer.

'Ze zeggen dat hier een vos woont.'

'Maar ja, daar geloven wij natuurlijk niks van.'

De samenwerking tussen de broers gaat van een leien dakje.

Kevin: 'We hebben altijd al goed met elkaar overweg gekund. We gingen naar dezelfde school, we zaten in dezelfde klas, we voetbalden bij dezelfde club... We deden bijna alles hetzelfde.' Marvin: 'We vullen elkaar heel goed aan. Dat gaat bijna automatisch.'

> Verder lezen op pagina 3

Bedreiger veroordeeld

Een Leidse student is vorige week donderdag veroordeeld tot 162 dagen celstraf; een contactverbod en verplichte psychiatrische behandeling. De 24-jarige jongen uit Den Haag heeft zich schuldig gemaakt aan belaging en bedreiging.

DOOR MELLE PETERS

'Goedemiddag!' roept Barry V. wanneer hij de rechtszaal wordt binnengeleid. De stilte in de zaal wordt doorbroken door een lange jongen met sluike haar, gekleed in spijkerbroek en een zwarte sweater met opgestroopte mouwen.

Hij zou zich onbeschaamd, beledigend, intimiderend en zeer bedreigend hebben geuit richting medestudenten en een hoogleraar.

Derechter somt een reeks feiten op uit de periode van september 2015 tot maart 2017; aanvankelijk gericht tegen een medestudente, die volgens V. haar relatie met hem op een vervelende manier beëindigd had.

Vervolgens ontving zij een reeks dreigende mailtjes, sms'jes en berichten op sociale media. Nadat een vriendin van de studente V. uit een groepsapp verwijderde, werd ook zij het mikpunt.

Een hoogleraar die hierover een gesprek wilde aanknopen met V. werd ook de dupe. Alle drie deden aangifte. Daarop belde V. de ouders van de studente, met doodsbredreigingen aan het adres van hun dochter.

'Dat de verdachte is gekwetst is geen rechtvaardiging voor zijn handelen,' vindt de rechter. Zij adviseert V. met klem om 'voor de toekomst op een andere manier met mogelijke tegenslagen en voor hem kwetsende gebeurtenissen', om te gaan.

Volgens de rechter getuigt V. van weinig besef dat zijn gedrag ongeoorloofd is en van grote invloed is geweest op de betrokken personen.

> Verder lezen op pagina 5

Troonrede: wel of niet afschaffen?

Belangenorganisaties waren teleurgesteld over Prinsjesdag. En een hoogleraar nam het nut van de Troonrede onder de loep. 'Het mag best frisser.'

Pagina 4

Meer studieplekken in tentamenperiode

Om de drukte bij de Universiteitsbibliotheek te verlichten, worden er tijdens de tentamenperiode opnieuw extra studieplekken opengesteld in het Lipsius.

Pagina 4

'Huurcontracten DUWO deugen niet'

De Landelijke Studenten Vakbond roept internationale studenten op zich te melden als ze volgens hun huurcontract niet tussentijds mogen opzeggen.

Pagina 5

Klokkenluiders beter beschermd

Medewerkers en studenten die bij de universiteit op misstanden stuiten en dat willen melden, worden beter beschermd door een nieuwe klokkenluidersregeling.

Pagina 5

Bandirah Pagina 12

Geen commentaar

Waarom geen teamprijs?

DOOR BART BRAUN Zou er over twee weken weer eens een Nederlander een Nobelprijs winnen? Het valt niet helemaal uit te sluiten, maar erg waarschijnlijk is het niet. Gelukkig zijn er ook de Spinozapremies, door de uitreiker ervan zonder spoorstij ironie aangeduid als de 'Nederlandse Nobelprijzen'.

Behalve Spinozapremies kent Nederland vanaf volgend jaar ook de Stevinpremies. Van dezelfde uitreiker (de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek), evenveel geld (2,5 miljoen), maar dan voor toegepaste wetenschap.

Die 'toepassing' mochten we vooral heel breed zien, benadrukte de subsidieverstrekker: ook als er geen cent mee te verdienen valt, kan iets waarde voor de samenleving hebben. Alfa-wetenschappers maken dus eveneens kans, in theorie tenminste. Het geld voor de prijzen komt direct van het ministerie, en gaat dus niet ten koste van het NWO-budget.

So far so good.

Je kunt je natuurlijk afvragen of tien subsidies van een kwart miljoen niet effectiever zouden zijn.

Je kunt nu al voorstellen dat de winnaars van die

Stevinpremies sowieso eigenlijk helemaal niet zo om geld verlegen zitten. Dat zijn, net als bij de Spinozapremies, toch al wetenschappers die goed zijn in het binnenhalen van onderzoeksgeld.

Als de toepassing in kwestie toevallig wél geld oplevert, hoeft die premie al helemaal niet meer. Je kunt je ook eens achter de oren krabben over de vraag of dat extra geld ook betekent dat er meer, of betere, toepassingen komen. Fundamentele wetenschap schept altijd nog meer vragen, maar is dat bij valorisatie ook zo? Is een vraag dan niet op een gegeven moment beantwoord? Kan een product niet aan de markt worden overgelaten?

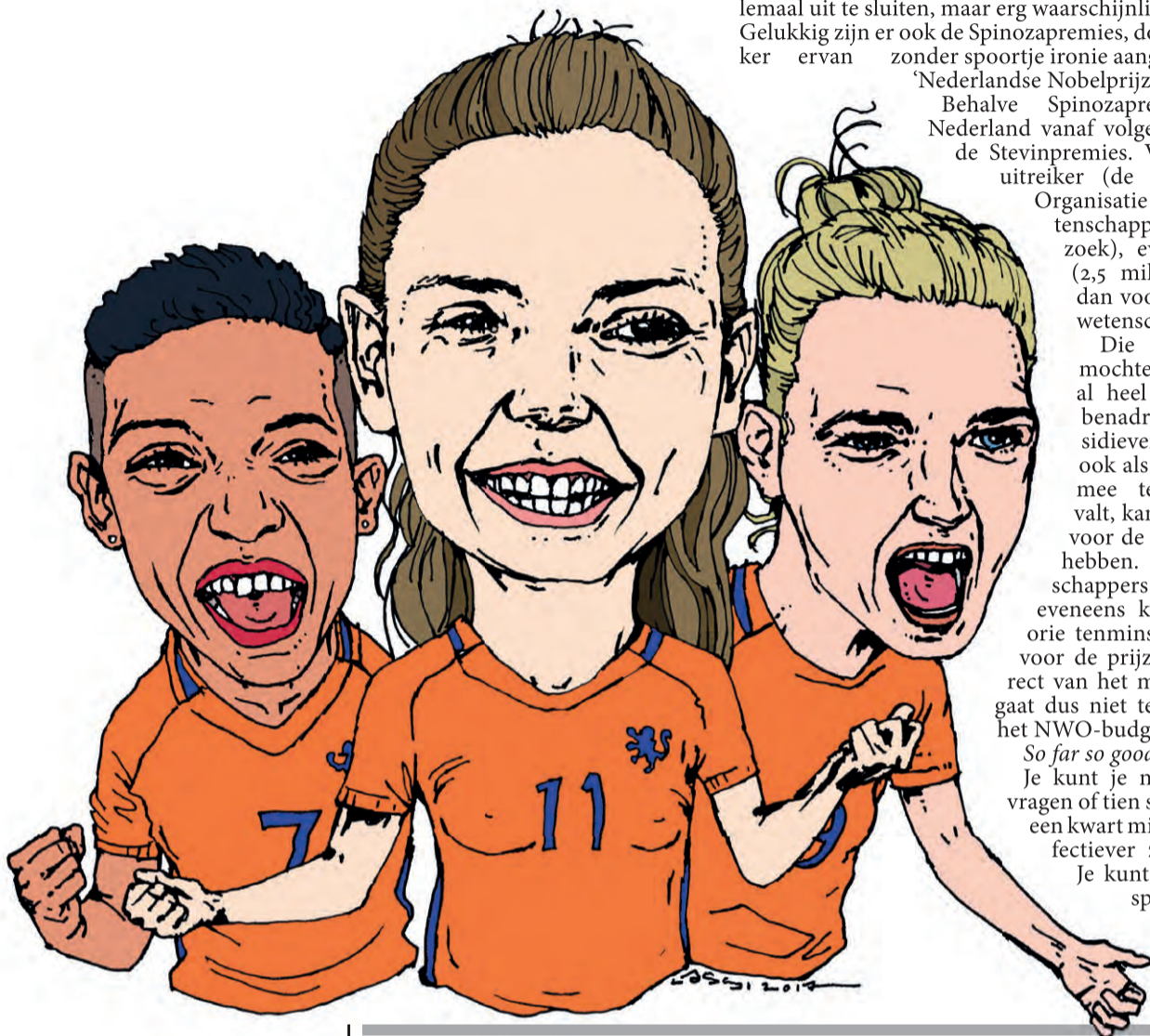
Er is echter nog iets mis met de Stevinpremie: hetzelfde als met heel veel andere zakken geld voor wetenschap. Hij gaat naar één persoon, en dat is onzin. Wetenschap en innovatie zijn meer en meer teamsporten. Natuurkundige Jaap Kistemaker (zie pagina 7) schreef erover: 'Het is nooit een "one-mans-show" (sic). Het vereist een groep van toegewijde medewerkers, en leiders die nooit stilzitten (...), goed kunnen luisteren en vrienden maken.' In het ideale geval is er ook nog iemand die je spelfouten corrigeert.

Alle lof voor de mensen die verder kijken, maar ze staan op de schouders van reuzen: de analisten, de postdocs met wie ze brainstormen, de promovendi die data binnenharken, en óók die uitgebluste docent aan het einde van de gang, die vooral onderwijs geeft en er dus voor zorgt dat de rest geen last heeft van studenten, altijd zo hinderlijk aanwezig op een universiteit.

Immers: als het Nederlands elftal kampioen wordt, geef je ook niet alleen een prijs aan coach Sarina Wiegman, of sterspeler Lieke Martens.

Zou het niet mooi zijn geweest om bij de invoering van zo'n nieuwe prijs, ook een nieuwe manier van uitreiken te verzinnen? Een premie voor het hele team, in plaats voor één van de leden ervan. Een prijs die juist de samenwerking benadrukt en bevordert?

Zo'n prijs noem je natuurlijk niet naar een relatieve *Einzelgänger* als Simon Stevin, die wetenschap bedreef op een manier die nu niet meer zou kunnen. Maar het is nog niet te laat om er de Kistemakerpremie van te maken.

Colofon

Redactie-adres Reuvensplaats 3, 2311 BE Leiden

Postbus 9500 2300 RA Leiden

Telefoon 071-527 7272

Website mareonline.nl

E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl

De redactie is op vrijdag gesloten.

Oplage circa 15000

Hoofredactie

Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie

Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl

Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl

Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl

Marleen van Wesel h.g.van.wesel@mare.leidenuniv.nl

Melle Peters (stagiair) m.t.peters@umail.leidenuniv.nl

Medewerkers

Femke Blommaert · Mattijn de Groot · Holger Gzella ·

Monica Preller · Marit de Roij · Benjamin Sprecher

Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan

Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl

Basisontwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie

Art direction en vormgeving Marcel van den Berg

Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties Bureau van Vliet B.V.

Postbus 20 2040 AA Zandvoort

Telefoon 023 - 571 47 45

Redactieraad

Prof. dr. J.C. de Jong (voorzitter) · Prof. dr. F. Israel (vice-

voorzitter) · Dr. Hans Vollaard (secretaris) · Maxim Allaart ·

Asel Arynbaeva · Joline Cramer · drs. Bart Funnekotter ·

Marlou Grobben · drs. Malou van Hintum · mr. Folkert

Jensma · Josephine Say · Prof. dr. Nico Schrijver

Jaarabonnementen

Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m

juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd

krijgen door €35 over te maken op IBAN

NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden

(o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en

vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres

te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.

Studenten betalen €25.

Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het

studentnummer vermelden.

Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending

redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272.

Ingezonden mededelingen

Mededelingen voor het op donderdag verschijnende

nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag

16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.

ISSN 0166-3690

Column

Slow science

Wetenschap drijft op intrinsieke motivatie, maar elk idealisme maakt kwetsbaar. Nog het meest specialistische veld is grenzeloos, de eigen kracht altijd te gering, de competitie doorgaans monsterlijk. Als er gebrek aan waardering en een gevoel van onveiligheid bijkomen, wordt de kloof tussen zelfbeeld en spiegelbeeld te breed. Afhankelijk van de persoonlijkheidsstructuur, richt de agressie die dan ontstaat zich naar binnen en leidt tot overspanning; of naar buiten, tegen anderen, door wie men zich belemmerd of onvoldoende gesteund voelt.

Men moet zich dus niet gretig door een vakgebied heen vreten om individuen en instituties met hun grillige voorkeuren te behagen, maar de fijne smaken proeven. Nietzsche definieerde filologie – de door speelse verbazing op gang gezette eindeloze reflectie over het tekstuele detail – als langzaam lezen. Het interessante komt door de vermeende nutteloosheid: in iedere ware discipline schuilt een hele wereld die zichzelf genoeg is. *Slow science* is een houding, zoals *slow food*; het elitaire ervan blijft broodnodig tegen de banaliteit.

Daarbij is het zaak om tegenvallers vol te houden en de eigen geluksster te kennen; gebrek aan onmiddellijke erkenning wordt overtroffen door het unieke vooruitzicht dat het meesterwerk nog vele eeuwen wachten. Grote projecten, waarvoor bestuurders een fetisj hebben, zijn weliswaar in menige natuurkundige specialisatie essentieel en elders soms nuttig, maar door ieders eenzijdige fixatie erop wordt het een opgefokte tijd- en geestvernieuwigingsmachine. Vaak bepaalt louter de mode wat bevat: in de humaniora meestal iets met exotisch, apparaten of nationale identiteit.

Mijn ervaring ermee is een klucht. Als kersverse hoogleeraar van net dertig werd ik nadrukkelijk verzocht om, wellicht overambitieuze, gelijk een miljoenensubsidie bij NWO aan te vragen.

De eerste keer mocht het voorstel uitgewerkt en gepresenteerd worden maar haalde het niet vanwege één matige, slecht onderbouwde, externe beoordeling. De referent vreesde concurrentie, en terecht; hij was wel zo onhandig om een detail te noemen dat hij alleen uit een gesprek met mij kon kennen.

Ik wist dus wie het was, gaf hem bij de tweede keer als *non-referee* op, beïnvloedde de keuze van adviseurs doel-

gericht door mijn bibliografie, behaalde alle nodige A-plus-sen, kwam weer op gesprek en belandde – verdorie! – direct onder de streep na de drie laureaten. Jaren later verklapte me een ex-commissielid bij een toevallige ontmoeting in het buitenland dat de man-vrouwverhouding toen een doorslaggevende rol had gespeeld. Zij, een vrouw met een serieuze staat van dienst, leek dat te betreuren.

De derde keer heb ik het weinige commentaar op de eerdere twee verwerkt; toen werd het echter tijdens de voorselectie als kansloos afgeschoten. Die commissie kon blijkbaar ruiken dat de indieneer iemand was die hun leeropdrachten merendeels als dadaïstische poëzie beschouwt (mediatheorie van computerspeltjes is toch alleen voor praatjesmakers die hip willen doen, maar niet kunnen programmeren?).

Mijn navraag bij NWO, waarom hetzelfde voorstel eerst als oké, dan als excellent en vervolgens, ondanks de laatste, steevast uitmuntende peer-reviews, als achterlijk werd beoordeeld, bleef onbeantwoord. Men kan net zo goed apen met dartpijlen naar subsidieaanvragen laten gooien om te selecteren (en heeft dat feitelijk ook gedaan).

Dankzij mijn geprivilegieerde positie zat ik niet vast aan druk projectmanagement over één thema maar kon ik de gewonnen jaren aan verschillende duurzamere en vruchtbaardere dingen zoals een woordenboek wijden; onverwachts hebben ze mijn werk een nieuwe draai gegeven. Dat bevestigt het advies van Baltasar Gracián (1601-1658), die in zijn *Handorakel* betoogt dat men het toneel van de schijn het beste overleeft door zichzelf trouw te blijven en naar volmaaktheid toe te werken: altijd een wens overhouden om niet in alle voldoening ongelukkig te worden, want nieuwsgierigheid en hoop moeten gevoed worden zodat het verstand verder kan streven; eerst in het gesprek met de doden kennis verwerven, vervolgens in uiteenzetting met de levenden de eigen positie bepalen om uiteindelijk, wanneer men alleen tot zichzelf behoort, over een rijp oordeelsvermogen te beschikken; en daarbij het overheersende talent identificeren en ontwikkelen, tegen alle weerstand in.

Inderdaad, meester zijn van de eigen tijd is de beste burnout-preventie.

HOLGER GZELLA is hoogleraar Hebreeuwse en Aramese taal- en letterkunde

Sorry, protocol is calling

Koningin Máxima opent de Leidse Asian Library

Na een discussie met onderzoekers van Koninklijk Instituut van Taal- Land- en Volkenkunde (KITLV) opende koningin Máxima vorige week de Asian Library. Ze was ad rem, voor zover de strakke planning dat toeliet.

DOOR VINCENT BONGERS EN ANOUSHKA KLOOSTERMAN Op papier is het bezoek van koningin Máxima informeel. Het is ook tot op de minuut geregeld: 'Ze is er om 21 over 9', laat het hoofd van de bewaking weten.

In de Universiteitsbibliotheek stonden vorige week donderdag keurig opgestelde tafeltjes, extra netjes gekleed personeel en strategisch opgestelde mannen in pak. Allemaal in afwachting van de koningin, die vóór de officiële opening van de nieuwe Asian Library, als beschermvrouwe van het KITLV, een bezoek bracht aan onderzoekers van het instituut voor onderzoek aan Zuid-Oost Azië en de Cariben.

Aangekomen loopt Máxima langs aanwezige onderzoekers achter de computers en een enkele verbaasde student achter een laptop, naar de eerste zaal, waar ze plaatsneemt achter een witte tafel met oranje bloemstuk.

KITLV-directeur Gert Oostindie weidt in zijn introductie uit over de geschiedenis van het instituut uit over 'turbulente jaren' rondom de organisatie, waarna de KITLV onder de Universiteit Leiden viel, maar wel zijn naam behield. Een beetje trots: 'De KITLV is in Indonesië namelijk bekender dan de Universiteit Leiden.'

Bereik is belangrijk, vindt Oostindie. 'We hebben tienduizend volgers op internet', zegt hij. 'Veel in Indonesië.' Máxima reageert dat het ook belangrijk is om jonge mensen echt te betrekken. 'Sociale media zijn fantastisch, maar ook wel heel vluchtig.' Het doel van het bezoek is voor de koningin om een informeel gesprek aan te gaan met deze onderzoekers, die zich bezighouden met onder andere erfgoed en nationalisme. Dat lukt gedeeltelijk: de koningin reageert ad rem en inhoudelijk op de

Bibliothecaris Kurt De Belder, rector Carel Stolker en koningin Máxima, voorafgaand aan de opening in de Pieterskerk. Foto Marc de Haan

verhalen, maar moet vaak weg voor het gesprek op gang is.

Als onderzoeker Sanne Rotmeier vertelt over journalistiek op Curaçao en Sint Maarten: 'Media zouden daar bijvoorbeeld een *watchdog* moeten zijn, maar dat lukt niet.' Máxima: 'Want dan is het je neef.' Rotmeier: 'Precies! Iedereen kent elkaar.'

Een gesprek over Indonesië, bij de laatste tafel, loopt uit op een discussie, maar stopt ook. Oostindie: 'Sorry,

protocol is calling.'

Beneden staan tientallen mensen met smartphone in de aanslag, voordat ze met drie auto's en een politie-escort vertrekt naar de volgende ceremonie, in de Pieterskerk, 500 meter verderop.

Daar aangekomen ontvangt de koningin van rector magnificus Carel Stolker en UB-bibliothecaris Kurt De Belder het eerste exemplaar van het boek *Voyage of Discovery, Exploring*

the Collections of the Asian Library, en daarmee is de nieuwe bibliotheek officieel geopend. Er is geen rode knop waarop moet worden gedrukt. 'We zijn wetenschappers, en die kunnen het nu eenmaal niet laten om te schrijven', aldus Stolker.

In het boek staan onder andere essays van twintig wetenschappers die gebruik maken van de Leidse collecties. Met als onderwerp bijvoorbeeld Noord-Koreaanse propa-

gandaposters of vrouwelijke leiders in Indonesië.

'In de Asian Library is plek voor 38 kilometer aan boeken en documenten', legt De Belder uit. 'Daarnaast zijn er ook nog 150 studieplekken.'

Na een korte video over de collecties en het gebouw, sluit Stolker de bijeenkomst af. En terwijl de meeste gasten naar het lunchbuffet wandelen, is Máxima al weer op weg naar een nieuwe afspraak.

Bij sommige dieren denk ik: hoe bestaat het?

> Vervolg van de voorpagina

Kevin: 'Toen we gingen studeren, wilden we eens verschillende dingen doen. Marvin is begonnen met biologie, ik met Life Science and Technology aan de TU Delft.'

Marvin: 'Voor mij was biologie de studie die de meeste dingen in de wereld verklaarde.'

Kevin: 'Ik vond biologie ook heel interessant, maar mensen in mijn omgeving zeiden steeds dat je daar niks mee kon worden. Toch ben ik een keer mee geweest naar een college van Marvin. Toen kwam ik erachter dat ik biologie veel boeiender vind dan de technische kant ervan.'

Voor de volgende scène moeten er opnames worden gemaakt in de Koeienweide, een afgesloten gedeelte van het Vondelpark. Regisseur Janse stapt stevig door.

'Ah, nee!', roept cameravrouw Anoushka. Om een goeie *take* te krijgen wijkt de regisseur van de paden af. De motregen van die dag heeft de grond echter drassig

gemaakt. De hippe sneakers van de cameravrouw zakken weg in de modder. 'Pff, mijn schoenen...', verzucht ze.

Janse en de broers Groen laten zich er niet door uit het veld slaan. Even later, voor een boomstronk in het veld: 'Moet je kijken! Een vosdrol! Zou er dan toch een vos in het Vondelpark zijn?' herhaalt Kevin het script. In zijn rechterhand houdt hij een meegebracht vossenuitwerpsel omhoog.

'Ja, ik maak voor de zekerheid maar deze maar vast', aldus Marvin, terwijl hij met beide handen een weerbestendige camera vaststort aan een boomstronk. 'Want het zou toch prachtig zijn als hier een vos zat.'

'Goed, jongens', aldus Janse. 'Laat de kijker wel weten hoe interessant het is dat hier een vos rondloopt. Waaróm is dit zo goed?'

De broers kijken elkaar aan. 'Ze zijn mooi om te zien, het is het grootst in het wild levende roofdier van Nederland...', somt één op.

Hoe belangrijk de biologen na-

tuur vinden, blijkt wel uit extracurriculaire activiteiten. Kroon op hun studies was hun gezamenlijke veldwerk in de Himalaya.

Marvin: 'Er zijn daar een aantal meren in de bergen waar vogels komen om uit te rusten. Maar één van die meren is beschermd, terwijl bij de andere ook trekvogels komen. Dat is natuurlijk geen goede zaak. De vogels die daar zitten komen trouwens ook in Nederland voor, zo zitten er meerkoeten, Indische ganzen, kuit-eenden en casarca's. Ik vind dat natuur door mensen als "laag" wordt gezien, terwijl we er helemaal niet zo ver van af staan.'

Kevin: 'We moeten het waarderen.'

Marvin: 'Als je de natuur bestudeert kun je elke dag iets anders ontdekken. Bij sommige dieren vraag ik me echt af: hoe bestaat het? Zoveel kleuren, zoveel vormen. Echt alles is mogelijk.'

Na een opname onder de nestkast van een halsbandparkiet ('een superlegant beestje') is het drie uur: tijd voor lunch. 'Nog maar een paar uur

Biologiestudent Marvin Groen (l) en tweelingbroer Kevin. Foto Peter Boer

opnames te gaan', aldus Janse. 'We maken deze film om iedereen te laten weten dat je van natuur kunt genieten.' MP

Vroege Vogels TV is iedere dinsdag te zien op NPO2, 19:20. *De Wilde Stad draait vanaf 16 november in de bioscoop.*

Nieuws

Vindicat niet vervolgd

Er komt geen strafrechtelijke vervolging naar aanleiding van het Sushi Mall-incident van de Groningse studentenvereniging Vindicat. Dat liet burgemeester Peter den Oudsten gisteren weten tijdens een persconferentie. *Dagblad van het Noorden* hield een liveblog bij. 'Het is lastig om bijvoorbeeld een wildplasser te veroordelen als diegene deel uitmaakt van een groep van 200 man', verklaarde de burgemeester, die bovendien vindt dat de ondernemer had moeten ingrijpen. Ook meldde de burgemeester dat hij teleurgesteld is in Vindicat en dat de vereniging nog een lange weg te gaan heeft om op het juiste spoor te komen.

Bubble baby's

Een internationaal team onder leiding van onderzoekers van het Leids Universitair Medisch Centrum heeft een Europese subsidie van 6 miljoen euro gekregen voor genterapie bij SCID-baby's. *Severe Combined Immunodeficiency Syndrome* is een genetische afwijking waarbij de patiënt geen functionele witte bloedcellen aan kan maken. Zonder die cellen stelt je afweer bar weinig voor, en dus is de ziekte vooral bekend van patiënten die in steriele 'bubbles' op moesten groeien. SCID is te behandelen met een beenmergtransplantatie, maar dan moet je wel een goede donor vinden, en dat lukt niet altijd even goed. Het onderzoeksteam gaat iets slimmers proberen: ze nemen stamcellen af van de zieke baby's, passen die genetisch aan zodat er een gezonde kopie van het niet-werkende gen in de cellen komt. Vervolgens gaan de behandelde stamcellen terug in het kindje, waar ze uit zouden moeten groeien tot cellen die wél de juiste rol in het immuunsysteem spelen.

Meeuwenoverlast

Het aantal inwoners van de Leidse binnenstad dat veel overlast van meeuwen ervaart, is gehalveerd sinds de plaatsing van de ondergrondse containers in 2015. Dat blijkt uit de Stads- en Wijkenquête 2017, die door 2.500 Leidenaren is ingevuld. Voor de wijk Binnenstad-Noord daalde het percentage van 55 procent in 2015 naar 23 procent in 2017, en voor de wijk Binnenstad-Zuid, het gebied onder de Nieuwe Rijn, van 54 naar 24. Niet al die meeuwen hebben de stad overigens achter zich gelaten: in de wijken Bos- en Gasthuisdistrict, de Mors en in de Stevenshof is het aantal inwoners dat veel overlast ervaart juist toegenomen. Voor heel Leiden is het percentage gedaald van 34 naar 26 procent.

Scaligerpenning

Kurt Detelaere, voorzitter van de League of European Universities (LERU), ontving dinsdag als eerste de Scaligerpenning van de Universiteit Leiden. De penning is voor individuen die zich op bijzondere wijze inzetten voor universitaire waarden. Detelaere zette zich in voor de zichtbaarheid van fundamenteel onderzoek in de EU. Met succes, zegt Carel Stolker. 'Onderzoek is nu een van de succesvolste beleidsterreinen van de EU.' In zijn dankwoord hekelde Detelaere het *post-truth*-tijdperk, en wees als boosdoeners Trump, Poetin, Erdogan en de Hongaarse Orbán aan. De drie groepen die naar waarheid zoeken zijn volgens hem rechters, wetenschappers en journalisten.

Gratis haarrwing

Leidenaren die op 3 oktober, tijdens de viering van het Leids Ontzet, gratis haring en wittebrood willen ontvangen, kunnen zich vandaag inschrijven. Dat geldt voor iedereen die in Leiden woont, er getrouwd is of geboren, of lid is van de 3 October Vereniging, op vertoon van een rijbewijs, identiteitsbewijs, trouwboekje of ledenpas van de Vereniging. Het uitdelen van haring en wittebrood, naar het voorbeeld van de Watergeuzen die de Leidenaren in 1574 kwamen bevrijden van de Spanjaarden, is een bekende Leidse traditie. Dat geldt overigens ook voor de lange wachtrijen bij de inschrijving, vandaag van 16.30 tot 21.00 uur, bij de Waag.

Meer studieplekken bij tentamens

Extra ruimte in Lipsius moet UB ontlasten

Om de drukte bij de UB wat te verlichten, worden er tijdens de tentamenperiode opnieuw extra studieplekken opengesteld in het Lipsius.

DOOR VINCENT BONGERS Afgelopen tentamenperiode was een aantal zalen in het Lipsius in gebruik als studieruimte. Studentenpartij LVS wilde onlangs tijdens de universiteitsraad van het college van bestuur weten of dit experiment wordt voortgezet.

'Er is inderdaad een pilot geweest met het openstellen van onderwijsruimtes voor studieplekken in het Lipsius', reageerde vice-college-

voorzitter Martijn Ridderbos. 'Van de extra studieplekken werd niet veel gebruik gemaakt. Desalniettemin gaan we er ook komende tentamenperiode mee door. We gaan ook kijken of er in andere universiteitspanden zalen beschikbaar zijn die gebruikt kunnen worden als extra studieplek. We gaan ook meten hoeveel studenten daar gaan zitten. Daar kunnen we weer van leren.'

'Het is heel fijn dat er extra studieplekken zijn in het Lipsius,' zei Alderik Oosthoek van studentenpartij ONS Leiden.

'Daar zijn we groot voorstander van. De drukte in de UB leidt tot veel klachten. Maar je moet wel goed in de gaten houden of de ruimtes ook

geschikt zijn om te studeren. In een collegezaal die oploopt en waar de stoelen dicht op elkaar staan is het lastig studeren. Je kunt je boeken niet goed kwijt. En als je even koffie wil halen of naar het toilet wil gaan, stoor je andere studenten. Dat werkt niet goed.'

Ridderbos: 'Dit punt heeft echt onze aandacht. We proberen er een passende oplossing voor te vinden. Het is inderdaad wel heel belangrijk dat het een zaal is waar je ook echt kunt studeren. Heel belangrijk is verder goede communicatie. Studenten moeten weten dat er alternatieven zijn. Als we dit een paar keer hebben gedaan weten studenten vast de weg wel te vinden naar de

extra studieplekken.'

Maria Tiggelaar van LVS: 'De behoefte is er echt. Ik ben blij dat het college hier mee doorgaat en dat studenten de tijd krijgen om bekend te raken met deze mogelijkheid.'

Ook de Pop-UB die in 2016 door twee Leidse studenten is opgezet als alternatief voor de overvolle universiteitsbibliotheek, gaat weer van start. Vanaf 16 tot en met 27 oktober kunnen studenten elke dag terecht bij het kantoor van De Clercq Advocaten Notariaat aan de Oude Rijn.

Een studieplek van negen uur 's ochtends tot negen uur 's avonds kost vijf euro, maar dat is wel inclusief koffie en thee. Een halve dag studeren voor 2,50 is ook mogelijk.

Troonrede: afschaffen, of niet?

'Moet de Troonrede afgeschaft worden?' Die vraag probeerde Jaap de Jong, hoogleraar journalistiek en nieuwe media aan de Universiteit Leiden te beantwoorden in zijn Prinsjesdag-analyse, die hij dinsdag hield in de hal van de Haagse Campus.

'Prikkelend', noemt De Jong de vraag die hij namelijk vaak genoeg te horen krijgt. Hij somt een aantal reacties op: de Troonrede is een 'raar genre' en 'nooit overtuigend'.

De waarde van de Troonrede is dubieus, geeft De Jong eerlijk toe: het ontbreekt namelijk aan allerlei eisen die aan een goede toespraak worden gesteld. Dat de spreker de tekst niet zelf schrijft, helpt ook niet. 'Normaal leef je op bij anekdotes die je voor je ziet.' Maar de troonrede mag juist niet te persoonlijk zijn. Gevolg: veel te formele taal. 'Er mogen echter best meer frisse beelden en flonkerende formuleringen in.'

'De toon mag niet zwartgallig of jubelend zijn', vervolgt de hoogleraar. Verder kan de rede slechts twee verschillende boodschappen bevatten: 'Het gaat goed maar we

zijn er nog niet' of 'Het gaat slecht en de regering gaat er dit aan doen.'

'De kunst is om een balans in stijl te vinden: een passende formele setting maar voldoende duidelijk.' Hierbij moet het gebruik van zogeheten 'fossiele woorden' worden vermeden en is jargon zoals 'stuwmeerproblematiek' (premier Lubbers) of 'participatiesamenleving' (Rutte) eigenlijk verboden.

Al is dat laatste begrip wellicht toch slim gekozen, geeft De Jong toe. 'Want we hebben het er nog steeds over.'

Omdat de mensen thuis 'geen kleur mogen herkennen' en er geen aanstoot aan de tekst genomen mag worden, wordt het retorisch potentieel beperkt. Daarom 'hebben wij ook geen scherp geprofileerde teksten zoals Bush of Trump'.

Kortom: 'Het is een wedstrijd die je niet kan winnen.'

Afschaffen dan maar? Toch niet, besluit De Jong: 'Deze dag is ervoor om samen aan de slag te gaan. De waarde van de Troonrede is als de koffie na afloop bij een voetbalclub: niet per se om excuses aan te bieden voor wat er op het veld is gebeurd, maar wel om weer in gesprek gaan.'

MP

Miljoenennota: student profiteert niet

Prinsjesdag is als het ware de ALV van Nederland. De onverkozen preses houdt een toespraak, en de begroting voor komend jaar komt langs. Die begroting heet de Miljoenennota. Die naam is een understatement, want de Rijksoverheid heeft voor 2018 een begroting van 285 miljard euro.

Die begroting is er vermoedelijk vooral voor de vorm. Na maanden formen lijkt er toch echt een nieuw kabinet te gaan komen, en dat zal zo zijn eigen ideeën hebben over welk

geld waarheen moet.

Van de 285 miljard euro gaan er als het aan het demissionaire kabinet Rutte-Asscher ligt 35,4 miljard naar onderwijs, cultuur en wetenschap. In de begroting voor dit jaar was dat nog 33,8 miljard. De meest in het oog lopende verandering: 270 miljoen extra voor de salarissen in het basis-onderwijs.

De uitgaven aan wetenschappelijk onderwijs blijven nagenoeg hetzelfde: 4,4 miljard. Aan onderzoeks- en wetenschapsbeleid wordt ietsje min-

der uitgegeven: 1,01 miljard in plaats van 1,03 miljard.

Belangenorganisaties voor studenten waren teleurgesteld over de begroting: collegegeld, studiekosten en huren gaan omhoog, maar studenten worden daarin niet tegemoetgekomen.

De Landelijke Studenten Vakbond en het Interstedelijk Studenten Overleg riepen de formerende partijen daarom op om ervoor te zorgen dat de kosten voor studenten niet verder zullen stijgen. BB

Universiteit krijgt klokkenluidersregeling

Nieuwe commissie voor melden misstanden

Medewerkers en studenten die bij de universiteit op misstanden stuiten en dat willen melden, worden beter beschermd. In oktober gaat namelijk de klokkenluidersregeling van de universiteit in.

DOOR VINCENT BONGERS Met medewerkers die misstanden binnen de eigen organisatie aan de kaak stellen, loopt het vaak niet al te goed af. Een bekend voorbeeld is Ad Bos, die bij bouwbedrijf Koop Tjuchem werkte. Hij bracht rond 2000 een omvang-

rijke bouwfraude aan het licht. zijn. Met als gevolg een parlementaire enquête en boetes voor sjoemelende bouwbedrijven.

Klokkenluider Bos kon vervolgens een baan in de bouwwereld wel vergeten. Hij moest zijn villa verkopen en kwam tijdelijk terecht in een camper.

Om klokkenluiders beter te beschermen en te helpen, is in juli 2016 de Wet Huis voor Klokkenluiders van kracht geworden. Er is ook daadwerkelijk een Huis voor Klokkenluiders opgericht: een onafhankelijk bestuursorgaan in Utrecht waar mis-

standen gemeld kunnen worden. Het huis geeft advies en kan ook zelfstandig onderzoek doen.

In de Wet is geregeld dat bedrijven en organisaties zelf ook een klokkenluidersregeling moet opstellen. De Universiteit Leiden heeft dat nu gedaan. Studenten en medewerkers kunnen een mogelijke misstand intern melden bij een leidinggevende of bij een door het college aangestelde vertrouwenspersoon. Dat kan ook anoniem.

Er komt ook een commissie klokkenluiders met drie leden die de vermeende misstand gaat beoordelen

en een onderzoek kan instellen. De commissie rapporteert over dat onderzoek aan het college van bestuur, dat vervolgens besluit of vervolgstappen nodig zijn.

Het college is verplicht erop toe te zien dat de klokkenluider niet wordt benadeeld. Stel dat de klokkenluider zijn baan verliest, of geen promotie krijgt, dan moet het college uitleggen dat dat geen verband houdt met de klacht. Deze bescherming duurt in ieder geval tot drie jaar na de afhandeling van de melding.

Als de klokkenluider het niet eens is met een besluit van de commissie

of vindt dat zijn klacht niet goed afgehandeld is, of tot te weinig maatregelen heeft geleid, dan is het mogelijk om een externe melding te maken van een misstand. Dat kan bij het Huis voor Klokkenluiders. Mocht de klokkenluider helemaal geen vertrouwen hebben in de universiteit dan kan hij of zij ook direct contact opnemen met het Huis.

Bij een vermoeden van een strafbaar feit of een ernstig gevaar voor de volksgezondheid, de veiligheid of het milieu kan een student of medewerker direct naar de politie stappen.

Vogelmannen

Deze lichtgevende vogelmensen zijn een act van theatergroep Close Act, die zaterdag tijdens de Nacht van Kunst en Kennis op stelten over het Rapenburg liepen. Naast deze luminous birdmen paradeerden ook enorme, cenogige *i-Puppets* langs de Leidse grachten. Het muziek- en wetenschapsfeestvierde dit jaar zijn eerste lustrum: in 2013 werd het voor het eerst gehouden. Foto Taco van der Eb

‘DUWO, houd je aan de wet’

De Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) roept internationale studenten op zich te melden als ze een huurcontract van DUWO hebben, waarin staat dat de huur niet tussentijds opgezegd mag worden.

Volgens nieuwe Nederlandse wetgeving mag dit namelijk wel.

‘We willen studenten oproepen zich bij ons te melden, om te kijken of we een zaak zouden kunnen voorbereiden. Maar we roepen ook DUWO op om zichzelf aan de wet

te houden. Als ze dit niet doen, slegen we ze voor de rechter’, zegt LSVb-voorzitter Tariq Sewbaransingh. Een DUWO-woordvoerder vertelde vorige week in *Mare* dat in de huurcontracten voor internationale studenten specifiek aangeven staat dat zij deze niet voortijdig mogen opzeggen. Volgens nieuwe Nederlandse wetgeving mag dit sinds vorig jaar echter wel. Volgens DUWO ‘is de wet nog niet duidelijk. Na navraag bij het Juridisch Loket bleek dat er wel degelijk grond is om dit aan te vechten.

Uit Kamervragen blijkt namelijk dat dit alleen toegestaan is als het huurcontract voor onbepaalde tijd is.

DUWO vreest leegstand omdat internationale studenten over het algemeen maar twee keer per jaar instromen. De LSVb was niet op de hoogte van dit beleid van DUWO, zegt Sewbaransingh. Ze zijn ook bezig met de voorbereiding van een rechtszaak tegen The Student Hotel in verband met de nieuwe huurwet, al kan Sewbaransingh daar nog niets over zeggen. **AK**

Gratis geld voor elke onderzoeker

Een Leidse filosoof pleit voor een eerlijker verdeling van onderzoeksgeld. Dat scheelt een hoop verspilde aanvraagtijden.

Wetenschappers met een vaste baan krijgen hun salaris van de universiteit. Dat levert echter niet zoveel mogelijkheden op om onderzoek mee te doen. Voor postdocs en promovendi moet je extra geld binnen halen via de zogeheten tweede geldstroom. Volgens een *Volkscrant*-enquête uit 2015 zijn wetenschappers zo’n tien tot dertig procent van hun tijd kwijt aan het tappen uit die geldbron. Met name omdat het meren-

deel van de aanvragen mislukt: soms krijgt slechts één op de tien aanvragers de beurs.

Wetenschap, politiek en geldverstrekkers zijn het er in grote lijnen over eens dat dit efficiënter zou moeten. Maar hoe? Filosoof Krist Vaesen van de Universiteit Leiden en de TUE deed vorige week een voorstel in wetenschapstijdschrift *PLOS One*. Als je die beurzencompetitie afschaft, en het beschikbare geld eerlijk verdeelt over alle profs en docenten, dan heeft elk van hen zo’n honderdduizend euro per jaar beschikbaar voor personeel, congresbezoek en onderzoeksvoorzie-

ningen. Eventueel nog wat schuiven, zodat vakgebieden die dure spullen nodig hebben wat meer geld krijgen.

De wet van behoud van ellende gaat natuurlijk op. Veel van dat competitieve onderzoeksgeld gaat nu op aan infrastructuur, zoals apparatuur of collecties. Daarnaast verschuift dit plan de problematiek rond de beursaanvragen naar problematiek rond het krijgen van vaste aanstellingen. Maar Vaesens plan laat zien dat werken met een basisinkomen voor wetenschappers in elk geval in theorie haalbaar is: de subsidiepin-dakaas hoeft dus niet onooglijk dun te worden uitgesmeerd. **BB**

Vervoerders doen niets aan boetes

De NS en andere vervoersbedrijven ontvangen al jaarlijks tientallen miljoenen aan boetes van studenten die hun studentreisproduct niet op tijd stopzetten. Automatisch stopzetten kon niet, hielden ze vol. Nu blijkt dat zij dit wel degelijk beoefend hadden, ontdekte het Hoger Onderwijs Persbureau (HOP).

Als een student klaar is met studeren, moet hij of zij het studentreisproduct stopzetten. Gebeurt dat niet, dan krijgt hij of zij een boete van 97 euro per twee weken. Zo ontvingen de OV-bedrijven vorig jaar alleen al veertig miljoen euro.

De hoogte van de boetes is een pijnpunt, en critici vroegen of de kaarten niet automatisch stopgezet konden worden. Toen er nog geen OV-kaart was, moesten studenten hun kaart na studie inleveren bij het postkantoor. Als ze dat te laat deden, kregen ze ook een boete. De invoering van de chipkaart had hier een einde aan moeten maken.

Dat beloofden de vervoersbedrijven ook, blijkt nu: vergeetachtige studenten, die niet op tijd hun studentreisproduct stopzetten, zouden op een *blacklist* komen, waardoor ze niet meer in zouden kunnen checken. Dat ontdekte het HOP, dat gebruik maakte van de Wet openbaarheid van bestuur om documenten van het ministerie van Onderwijs in handen te krijgen.

De bedrijven kwamen later terug op deze belofte: zo’n lijst is technisch niet haalbaar, omdat er honderdduizenden studenten zijn en het systeem een *blacklist* van dergelijk formaat niet aankan, meldden de bedrijven.

In plaats daarvan lobbyden de bedrijven voor hogere boetes. In 2013 verschenen er zorgwekkende berichten in de pers, die spraken over een ‘boetelawine’. In een periodiek overleg tussen het ministerie van OCW en de vervoersbedrijven, blijkt dat de laatste een zwarte lijst zien als ‘sluitstuk’, en dat OCW eerst moet kijken naar hogere boetes en betere communicatie. Op oplossingen vanuit OCW reageren ze niet.

Dat leidde ertoe dat onderwijsminister Bussemaker in 2015 voorstelde de boete op te hogen naar 150 euro in plaats van 97 euro per twee weken. De Tweede Kamer wil daar niets van weten: maak van de boete geen melkkoe, reageren de Kamerleden. Bussemaker herzielt later haar standpunt: ‘De goeden mogen niet onder de kwaden lijden.’

De vervoersbedrijven reageren dat zij geen winst maken op de boetes, en dat zij ook belang hebben bij het automatisch inleveren van het studentreisproduct. Het is niet duidelijk of het technisch inderdaad niet mogelijk is om de kaart automatisch stop te zetten. Het ministerie heeft hiernaar een onderzoek ingesteld, dat dit na jaar verschijnt. **AK**

Drie jaar geen contact

> Vervolg van de voorpagina

Op basis van het verslag van de rechtbank concludeert de rechter ook dat V. verminderd toerekeningsvatbaar is vanwege zijn emotie- en aanpassingsstoornissen in combinatie met cannabisgebruik.

De eis was 162 dagen celstraf. ‘Zestig dagen worden voorwaardelijk’, besluit de rechter. Ook komt V. onder reclasseringstoezicht én geldt de ‘bijzondere voorwaarde’ dat hij zich bij de forensische polikliniek moet laten behandelen omdat V. ‘nog steeds gevoelens van woede koestert’. ‘Géén opname, maar wel behandeling’, benadrukt de rechter.

En dan is er nog de lijst betrokkenen met wie hij de komende drie jaar op geen enkele wijze contact mag opnemen: de studente en haar ouders, een drietal vriendinnen en de Universiteit Leiden. Elke keer dat V. zich hier toch schuldig aan maakt riskeert hij één week extra gevangenisstraf.

‘Dus ik kom vandaag vrij?’ rekt V. uit.

‘Ja, dat is dan het geval’, bevestigt de rechter. Maar ze wil vooral weten: ‘Dit is de uitspraak, u wordt dus schuldig bevonden, heeft u begrepen wat ik u heb verteld?’

V.: ‘Ja min of meer.’

Voordat hij wordt weggeleid zoekt hij vlug contact met zijn vader op de tribune: ‘Ze brengen me terug naar Alphen nu.’ Zijn vader suggereert zachtjes nog een vraag, waarop V. zich weer tot de rechter wendt: ‘Oh ja hoe zit het met de schadevergoeding?’ De studente had namelijk 21.800 euro geëist van V.

‘De benadeelde partij is niet onvankelijk verklaard in haar claim met betrekking tot de materiële en immateriële schade. Deze was onvoldoende onderbouwd’, verklaart de rechter, met excuses dat dit nog niet gemeld was. V. heeft twee weken om in beroep te gaan. Zijn advocaat wil nog niet zeggen of hij dat van plan is. **MP**

Achtergrond

Ze komen, wen er maar aan

Het ongewenste verhaal van Afrika-expert Ton Dietz

In Kenia laat een jonge Pokot-strijder zijn vee uit de rivier drinken. Om zich te beschermen tegen veerovers uit de Turkana-regio draagt hij een kalasjnikov. Foto Hollandse Hoogte

Luister niet naar politici, zegt Ton Dietz, vertrekkend directeur van het Afrika Studie Centrum. 'De migrantenstroom blijft stijgen, juist doordat het continent zich ontwikkelt.'

Struisvogelpolitiek

'De meeste Europese beleidsmakers en politici bedrijven struisvogelpolitiek. Ze draaien iedereen heel bewust een rad voor de ogen. Ons kabinet, met minister Ploumen van ontwikkelingssamenwerking voorop, maar ook Macron en Merkel hebben allemaal hetzelfde mantra: "We moeten Afrika helpen zich snel te ontwikkelen. Dan blijven de migranten wel weg". Maar dat is gewoon niet waar.'

Ton Dietz (1951), emeritus hoogleraar Afrikaanse ontwikkelingsstudies, en net afgezwaaid als directeur van het Afrika Studie Centrum Leiden (ASCL) is stellig: 'Dit is een ongewenst verhaal. Het is moeilijk te accepteren, maar wen er maar aan: Afrikanen zijn *on the move*, en het aantal migranten neemt voorlopig alleen maar toe.'

Maandag geeft hij zijn afscheidscollege. 'Ik ben steeds uitgesproken geworden. De getallen ondersteunen namelijk de ideeën die ik al een tijd had.' Dietz dook diep in de cijfers en modellen van de Verenigde Naties over de demografische ontwikkelingen in Afrika. 'Nu zijn er 1,2 miljard Afrikanen. Aan het eind van deze eeuw kom je uit op 4,4 miljard inwoners. In 2000 waren er acht miljoen Afrikanen buiten het continent gevestigd. Nu is dat zestien miljoen. Ongeveer tweederde van hen zit in Europa.'

'De Afrikaanse economie is vanaf circa 2000 met sprongen gegroeid. De levensverwachting is flink toegenomen. Het ontwikkelingsniveau

gaat in veel landen verder omhoog. Uit de modellen blijkt dat juist mensen uit landen die nu rijker worden en beter onderwijs bieden, gaan emigreren naar een land buiten Afrika.'

'Als deze trend doorzet, kun je er donder op zeggen dat de intercontinentale migratie gaat toenemen. Dan zijn er in 2030 vijftig miljoen Afrikanen die naar een ander continent springen. Die gaan lang niet allemaal naar Europa, maar we krijgen over dertien jaar toch mogelijk te maken met 25 miljoen migranten uit Afrika. Nu is dat nog 8 à 9 miljoen. Natuurlijk moet je Afrika in staat stellen zich verder te ontwikkelen. Want die migratie neemt uiteindelijk ook weer af en de Afrikaanse emigratie en immigratie komen dan meer in balans. Je moet zo snel mogelijk over die hobbel heen.'

Zijn analyse is bekend bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. 'De diplomaten daar zeggen: "Dit verhaal klopt en blijf het vooral vertellen, maar wij krijgen het er politiek niet doorheen."

Veehouders met kalasjnikovs

Inmiddels mag hij als autoriteit gelden op het gebied van Afrika, Dietz kwam als jonge onderzoeker 'bij toeval' bij het continent terecht. 'Ik studeerde in de roerige jaren zeventig sociale geografie in Nijmegen en was actief in allerlei studentbewegingen die zich verzetten tegen koloniaal imperialisme en allerlei andere misstanden. Indonesië was mijn passie, maar ik zat in het Indonesië-comité van Nijmegen dat zich verzette tegen het beleid van Soeharto. Vanwege mijn politieke interesse in dat land, wilde ik daar niet als wetenschapper heen. Dus ging ik in 1975 naar het net onafhankelijk geworden Zambia, waarvan ik nauwelijks wist waar het lag. Maar ik raakte volledig in de ban van het

land en later van Afrika als geheel.

'In 1978 vertrok ik met mijn vrouw naar Kenia en startte een onderzoek naar en voor de Nederlandse ontwikkelingshulp daar. Tot onze verbazing bleek dat die erin slaagde de armste mensen in de meest marginale gebieden te bereiken. We zaten in West-Pokot, een volledig gesplitste samenleving in *the middle of nowhere*. Wij woonden in

'Het ministerie zegt: je hebt gelijk, maar wij krijgen het er niet door'

het hoogland met landbouw. In het laagland wonen veehouders: dat waren zeer autonome types bewapend met kalasjnikovs die regelmatig vee roofden. Er heerste dramatische droogte. Het vee stierf, de mensen stonden met de rug tegen de muur. De sterfte door hongersnood is, mede door de Nederlandse steun, echter beperkt gebleven. Door te zorgen voor voedsel, werk, beter onderwijs, irrigatie en het lokaal opleiden van verpleegkundigen staat de regio er nu beter voor.

'Vanaf 2000 zijn dit soort Nederlandse projecten snel afgebouwd, heel jammer. De steun is maar deels door de Keniaanse overheid overgenomen. In het hoogland van West-Pokot gaat het best goed, maar het laagland is nog steeds een probleemgebied. De bevolking groeit zeer snel. Zwaar bewapende jongeren zonder onderwijs stelen er vee.

'Aan die diefstal zit een etnische component. De Pokot roven van veehouders uit de naburige Turkana-regio, en andersom gebeurt dat ook. De spanningen tussen die groepen lopen hoog op. De gouverneurs van deze *counties* willen een leger,

en als dat gebeurt loopt het helemaal uit de hand. Er is al veel geweld: vorig jaar is er een politiepost bij het grensgebied uitgemoord.'

Ontzettend agressieve sfeer

Terug in Nederland werd Dietz in 2010 directeur van het Afrika-Studiecentrum. 'Het centrum wordt gefinancierd met geld van ontwikkelingssamenwerking. Toen ik kwam had het centrum al veel contact met diplomaten en ontwikkelingswerkers, maar niet of nauwelijks met het bedrijfsleven. We zijn dan ook veel gaan investeren in de relatie met het bedrijfsleven. Dit instituut is in 1947 begonnen als studiecentrum voor de wetenschap én het bedrijfsleven. Die twee takken kregen in 1958 zo'n enorme ruzie dat er een splitsing kwam. Naast het ASCL ontstond *The Netherlands-African Business Council*, een inmiddels grote organisatie die zeer sceptisch stond jegens de ngo-sector en de wetenschap.'

'Ik heb gezegd: "Laten we over die kloof heenstappen en samen wat doen." En dat is gelukt. We hebben samen conferenties georganiseerd en projecten opgezet gericht op innovatie. Maar er zijn ook *country meetings* waar breed wordt ingegaan op een bepaald land. Dat doen we nu vijf jaar met veel succes.'

Al moet je daarbij soms wel voorzichtig opereren, merkte hij. 'Als je een bepaald land centraal stelt, kunnen er ook agressieve types op zo'n bijeenkomst afkomen: groepen die elkaar naar het leven staan. Voor je het weet, heb je vechtpartijen. Dat is bijna gebeurd bij een Eritrea-bijeenkomst.'

'Drie jaar geleden waren we als experts betrokken bij een Congo-bijeenkomst dat elders in Leiden door de lokale PvdA werd georganiseerd. Daar riepen agressieve aanhangers van het oude bewind van Mobutu op tot genocide op de huidige

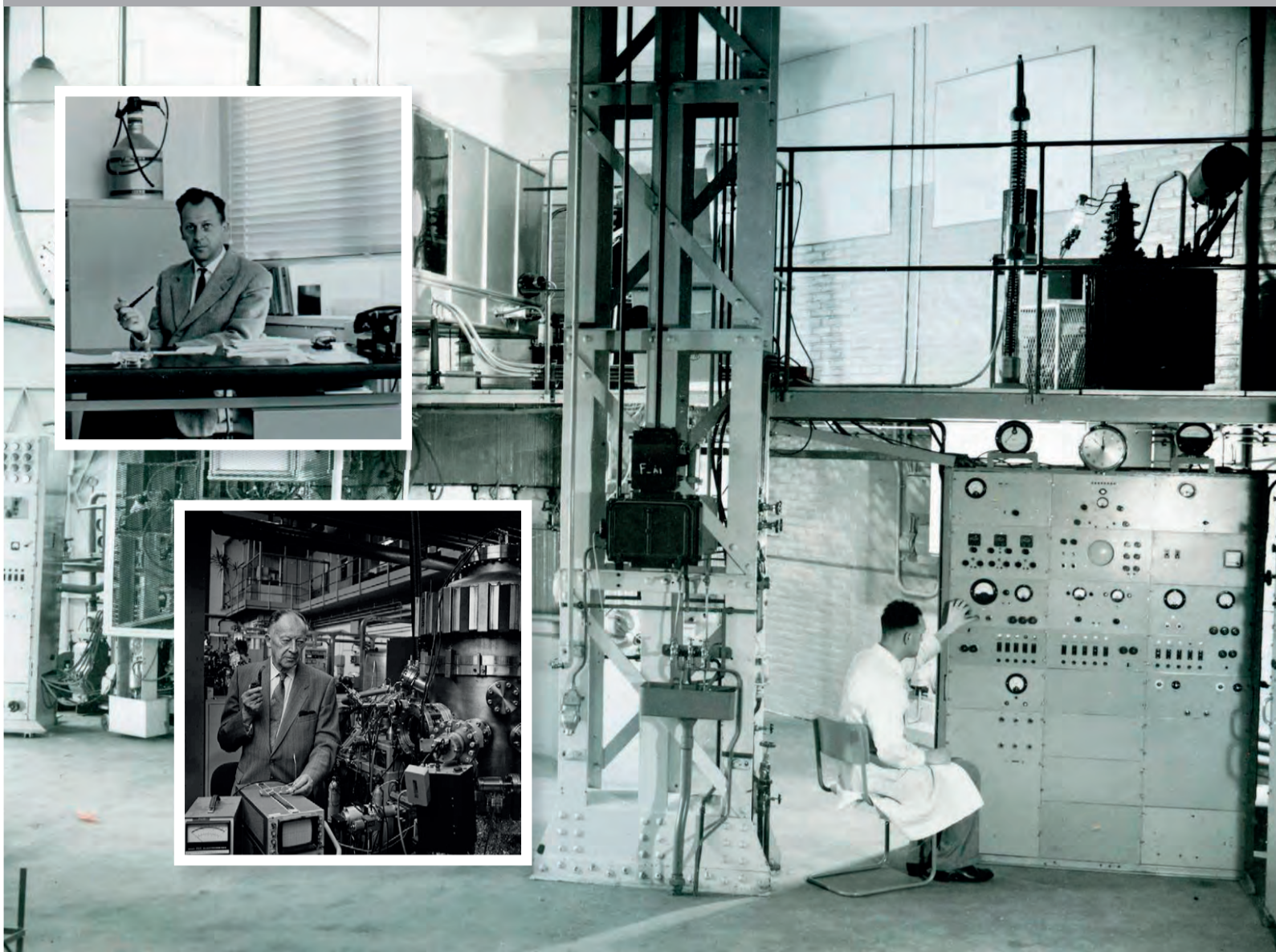
machthebbers en hun aanhangers. Er hing een ontzettend agressieve sfeer. Mensen waren aan het schelden er werd aan kleding gerukt. Heel heftig.'

'Het Pieter de la Court waar we nu nog zitten is een heel erg open gebouw. Iedereen kan elk zaaltje binnenkomen. Het is lastig om bedreigde personen een veilige plek te geven. Over een jaar of vijf verhuizen we naar een nieuw onderkomen naast de Universiteitsbibliotheek waar dan ook de nieuwe African Library wordt gevestigd. Op die locatie gaan we de veiligheid ook beter regelen.'

Dietz ziet de toekomst van het ASC positief in, zeker nu het centrum niet meer volledig afhankelijk is van Haags geld. 'In 2012 was er het minderheidskabinet Rutte I met de steun van Wilders. Toen waren de behoorlijk dreigende signalen: de ontwikkelingshulp kon wel eens worden afgeschaft. Dat zou ook het einde van ons fonds kunnen betekenen. Onze fantastische bibliotheek kan niet door de markt worden gefinancierd. Stel dat er een kabinet Wilders zou komen, dan is het echt met ons gedaan, was de gedachte.'

'We zijn gaan praten, het was zelfs een beetje een noodkreet, met het college van bestuur over de mogelijkheid om afstand te doen van de stichting en een interfacultair instituut te worden binnen de universiteit. Dan heb je een grote broer die je door een mogelijke crisis kan leiden en het geeft de mogelijkheid om onder andere meer onderwijs te geven en promoties te realiseren. De universiteit was direct heel enthousiast. Ze zien het centrum echt als een pareltje in de kroon waarin alle Afrikanisten nu worden gebundeld. We hebben al zes eigen hoogleraren, en dat gaan er nog meer worden.'

DOOR VINCENT BONGERS

Jacob Kistemaker (tweemaal links) en zijn laboratorium. Foto's uit besproken boek

Onze man in verrijkt uranium

Hoe één pionier Nederland tot wereldspeler maakte

Nederland is een opvallend grote speler op de markt voor verrijkt uranium. Dat is dat vrijwel geheel de verdienste van één natuurkundige: Jacob Kistemaker.

DOOR BART BRAUN Ergens in 1938 ging de Leidse hoogleraar natuurkunde Wander de Haas, schoonzoon van de grote Hendrik Lorentz, op bezoek bij premier Colijn. In Duitsland hadden Otto Hahn en Lise Meitner zojuist ontdekt dat bij het uiteenvallen van uraniumkernen energie vrijkwam, en De Haas vermoedde dat er potentie zat in die ontdekking. Er zou wel eens een run op uranium kunnen ontstaan, en dus moest Nederland groot inslaan, zolang het nog goedkoop was.

Colijn vond het een goed idee, en liet de Verenigde Glasfabrieken in Delft tien ton zogeheten *yellowcake* inslaan: gele korreltjes, die grotendeels bestaan uit uraniumoxide. Uranium werd indertijd gebruikt in de glasindustrie om kleuren aan glas te geven, dus zo zou de aankoop minder opvallen.

De vaatjes werden in eerste instantie opgeslagen in de kelder van het Kamerlingh Onnes Laboratorium, maar vlak voor de Duitse bezetting verstopt in Delft. De oorlog zou een paar jaar later eindigen met wat toen de grootste door mensen veroorzaakte knallen aller tijden waren: de atoombommen op Japan. Diezelfde kernsplijting, maar dan harder: de energie die vrijkomt rukt dan andere uraniumkernen uit elkaar, en zo ontstaat een kettingreactie.

Als je zo'n kettingreactie nou heel gecontroleerd laat verlopen, kan je de vrijkomende energie gebruiken om elektriciteit op te wekken. Dan heb je een kerncentrale gebouwd. Dat wilde Nederland ook gaan doen met haar uranium, maar dat ging niet zomaar.

Het probleem met *yellowcake* is namelijk dat je er prima kleurstoffen voor glas uit kunt halen, maar splijt-

stof is een ander verhaal. Uranium bestaat uit meerdere varianten, die chemisch identiek zijn, maar niet even zwaar: zogeheten isotopen. De isotoop die in de natuur, en in *yellowcake*, het meeste voorkomt, is ²³⁸U. Dat is wel radioactief, maar het valt maar heel langzaam uit elkaar.

Minder dan één procent van alle uranium is het instabielere ²³⁵U. Dát is het spul dat je moet hebben als je een kernbom of een kerncentrale wil. Je wil een hoger percentage van het lichte uranium: verrijken, heet dat. Omdat de twee isotopen zo verschrikkelijk op elkaar lijken, is dat echter makkelijker gezegd dan gedaan.

De Amerikanen hadden uranium verrijkt voor hun bommen, maar vlak na de oorlog hadden ze geen zin om te vertellen hoe ze dat hadden gedaan. Nederland moest zelf uitvogelen hoe dat moest, en die taak kwam op de schouders van natuurkundige Jaap Kistemaker.

Wetenschapshistoricus Abel Streefland (1985) promoveerde gisteren op het Nederlandse uraniumverrijkingsproject. 'De kinderen van Kistemaker zijn er wel blij mee, heb ik begrepen', zegt hij voorzichtig over zijn boek, 'ook al was het onderzoek niet bedoeld als eerherstel'.

Kistemaker was een boerenzoon uit het Noord-Hollandse Kolhoorn, en had in Leiden natuurkunde gestudeerd. Hij studeerde af in 1940, een week voor Cleveringa's protestrede de sluiting van de universiteit zou inleiden. Na de oorlog zou hij promoveren, ook in Leiden. Tijdens de oorlog werkte hij eventjes voor een bedrijf in Parijs dat later een spionage-instelling bleek, maar hij werd al snel van schuld gezuiverd, met alleen een berisping.

Streefland: 'In de jaren zestig gaat de communistische krant *De Waarheid* systematisch publiceren over Kistemakers oorlogsverleden. Die hele ophef hing van de complottheorieën aan elkaar, maar hij en zijn familie werden er gillend gek van. Het

ging altijd maar over de oorlog, en nooit over wat hij heeft bereikt. Nu blijkt hij behoorlijk succesvol te zijn geweest.'

Want het is Kistemaker inderdaad gelukt, die uraniumverrijking. In eerste instantie met duizendsten van een gram, maar al snel stapt hij over op zogeheten gas-ultracentrifuges – een techniek die door de oorlogvoerende Amerikanen nog terzijde was geschoven. Je laat uranium reageren met fluor, zodat het gasvormige uraniumhexafluoride ontstaat. Dat gas stop je in een buis, de centrifuge, die meer dan duizend keer per minuut ronddraait. Het net ietsje zwaardere ²³⁸-uranium wordt dan net ietsje eerder tegen de buitenkant van de

vangene, en in hun labs aan het werk gezet. Aan hem dankte hij het idee om lichtere machines te bouwen, die als het ware op een puntje van een tol draaien. Het bleef bij één ontmoeting, want Zippe kwam kort daarna in dienst van een Duits bedrijf dat hem een spreekverbod oplegde, maar die ene ontmoeting had enorme invloed op het onderzoek.'

De ultracentrifuge-technologie werd ondergebracht bij een bedrijf, het Brits-Nederlandse Urenco. Het is de grootste producent van verrijkt uranium ter wereld, en heeft een omzet van bijna twee miljard euro. Streefland: 'De meeste mensen van mijn generatie weten niet eens dat dit bedrijf bestaat, laat staan dat Nederland zo'n grote speler is op deze markt.'

De technologie rond uraniumverrijking is nog steeds met geheimhouding omgeven. Streefland mocht Kistemakers archieven over centrifuges bekijken, die bij ETC, de technologie-tak van Urenco, gehuisvest zijn. Iets meenemen of kopiëren was verboden: alle brieven moest hij overtikken op een ETC-laptop. Voor hij het terrein in Almelo verliet, werd de laptop gecontroleerd door een medewerker.

Het beeld van Kistemaker dat oprijst is dat van een koppige, wat opvliegerige man. Wars van bureaucratie, en ronduit onhandig in zijn omgang met de pers. Dat lijkt moeilijk te rijmen met zijn succes op een positie waarin netwerken zo belangrijk was.

Streefland: 'Ik denk juist dat hij heel goed op zijn plek zat, en dat het project nooit zo ver was gekomen zonder hem. Ondanks de enorme bureaucratie en de invloed uit Den Haag wist hij het project van de grond te krijgen en te houden. Juist zijn persoonlijkheid bracht hem verder.'

Abel Streefland, Jaap Kistemaker en uraniumverrijking in Nederland 1945-1962 Uitgeverij Prometheus. Promotie was: 20 september

Theedrinkers-DNA

Het drinken van thee leidt tot epigenetische veranderingen: chemische aanpassingen die genen bijvoorbeeld kunnen aan- of uitschakelen. Een team van de universiteit van Uppsala werkte samen met diverse Europese onderzoekers, waaronder Bas Heijmans van het Leids Universitair Medisch Centrum, om de gevolgen van thee- en koffieconsumptie in kaart te brengen. De resultaten staan in het vaktijdschrift *Human Molecular Genetics*, en zijn wat raadselachtig.

Zo is er geen effect gevonden voor koffie, alleen voor thee, en alleen bij vrouwen. Wellicht drinken die meer thee dan mannen, en is het daarom makkelijker om bij hen gevolgen te meten.

Van de betrokken genen was al bekend dat ze een rol spelen bij de huishouding van vrouwelijke hormonen, maar of die veranderingen ook echt van betekenis zijn voor het lichaam is onduidelijk. En zelfs als dat wel duidelijk zou zijn, weet je nog niet of de gevolgen ook stand houden als je ophoudt met thee drinken.

Kortom: je kunt op basis van dit onderzoek niets zinnigs zeggen over de vraag of je moet stoppen of juist beginnen met thee drinken. Wat heb je er dan wel aan? Sommige bevolkingsonderzoeken suggereren dat er mogelijk lichte gezondheidsvoordelen aan theedrinken zitten, en deze studie zou kunnen helpen verklaren hoe die tot stand komen.

Tuinslak

De gewone tuinslak (*Cepaea nemoralis*) heeft een geel of roze slakkenhuis met zwarte banden. Biologen vinden het een leuk beest, want er zijn er lekker veel van, en er zit lekker veel verschil in de slakkenhuizen. Zo blijken tuinslakken in de duinen wat lichtere schelpen te maken dan hun soortgenoten op andere plekken.

Wat echter nog onduidelijk is, is hoe de kleur van zo'n slakkenhuis nou wordt georganiseerd. Wat is de achterliggende genetica, bijvoorbeeld? In biologenblad *PeerJ* maakt de Leidse biologiestudent Jesse Kerkvliet een begin met het in kaart brengen daarvan. Welke genen zijn er actief in het orgaan waarmee de slak aan zijn huis bouwt? Kerkvliet en zijn mede-auteurs vonden er zo'n driehonderd, waarvan in elk geval een gedeelte ook lijkt op genen die bij andere weekdieren betrokken zijn bij schelpvorming of -versiering.

Vulvovaginale pijn

Een vrij groot gedeelte van alle vrouwen – de cijfers variëren van één op de twaalf tot één op de vijf – heeft last van chronische pijn aan het geslachtsdeel. Dat kan nogal van invloed zijn op de levenskwaliteit in het algemeen en de kwaliteit van het seksleven in het bijzonder.

Seksuoloog Moniek ter Kuile van het Leids Universitair Medisch Centrum onderzocht met twee Zweedse collega's hoe vrouwen met zulke pijn omgaan met seks. Ze kunnen bijvoorbeeld seks ontwijken, of toch volhouden ondanks de pijn.

De respondenten die ontwikkelingsverdrag vertoonden, hadden een grotere kans om bij de vervolgonquête, vijf maanden later, nog steeds of nog ergere vulvovaginale pijnklachten te hebben.

Ter Kuile en co vermoeden dat een seksuologische blootstellingstherapie een betere manier is om van zulke pijn af te komen. Dat is het in elk geval wel bij vaginisme – onbewust aanspannen van de bekkenbodemspieren zodat de boel op slot gaat -, maar of dat bij pijn ook werkt, willen ze nog verder onderzoeken.

Mens, durf te mislukken

Waarom falen noodzakelijk is voor goede wetenschap

Fouten maken mag, of nee: het moet zelfs, betoogt **Norbert Peeters**, en zeker in de wetenschap. Neem een voorbeeld aan de voorvechter van de faalhazen: Karl Popper.

Niemand gaat graag op zijn muil. Maar de wetenschap moet ruimte bieden aan luchtfietsers, durfballen en faalhazen. Een onderzoeker moet het lef hebben om jammerlijk te falen.

Dat klinkt contra-intuïtief. Zeker als je tijd en moeite hebt gestoken in een theorie. Sommige wetenschappers raken daar zo verknocht aan dat zij niet openstaan voor weerlegging, laat staan hier actief naar op zoek gaan. En wees eerlijk, heb je als onderzoeker in de dop niet liever observaties die een hypothese ondersteunen, ontdekkingen die stroken met voorspellingen en experimentele resultaten die in de lijn der verwachting liggen?

Toch is *trial & error* een integraal onderdeel van de wetenschappelijke methode. De voorvechter voor faalhazen is de wetenschapsfilosoof Sir Karl Raimund Popper (1902-1994). Volgens het devies 'to err is science' onderstreept hij dat het doen van gedurfde hypothesen en de zoektocht naar weerlegging de brandstof van wetenschappelijke vooruitgang is. Deze Oostenrijkse wijsgeer staat nu in de schijnwerpers in een lezingenreeks door filosoof Herman Philipse.

Helaas kennen de meeste studenten Karl Popper en zijn roemruchte publicatie *Logik der Forschung* (1934) enkel als powerpointslide uit de colleges wetenschapsfilosofie. Voor velen roept zijn naam het woord 'falsificatie' op.

Voorbeeld: stel je voor dat een visitatiecommissie wil weten of alle studenten hun propedeuse in het eerste jaar hebben behaald. Door de tweedejaars met een propedeuse op zak te inventariseren, verzamelen zij bewijs om de stelling te ondersteunen. Wanneer zij een paar honderd studenten vinden die zijn geslaagd voor het propedeutisch examen, staken zij hun onderzoek om te concluderen dat alle studenten in het eerste jaar hun propedeuse behalen.

Hier beginnen de problemen voor Popper. Hij betoogt dat een reeks bevestigende bevindingen nooit afdoende zijn om de geldigheid van een algemene stelling te bewijzen. Vreemd genoeg was dit wel de wetenschapspraktijk van zijn tijd. Onderzoekers zagen het als hun taak om zoveel mogelijk positieve resultaten te verzamelen ter onderbouwing van een hypothese.

Popper stelt een simpele maar doeltreffende omkering van de methode voor, en geeft het voorbeeld van de witte en zwarte zwaan. Stel, een ornitholoog wil weten of alle zwanen wit zijn. Dan helpt het niet om een heleboel observaties van witte zwanen te verzamelen. Geen enkele hoeveelheid bevestigende observaties is voldoende om aan te tonen dat de stelling 'alle zwanen zijn wit' waar is.

Wat je wel kunt doen is bewijzen dat de stelling onwaar is. Daarvoor ga je op zoek naar een tegenvoorbeeld. Slechts één waarneming van een zwarte zwaan volstaat immers om de uitspraak te weerleggen.

Hetzelfde geldt voor de visitatiecommissie. Eén tweedejaars student die zijn propedeutisch diploma niet op zak heeft, is voldoende om de stelling 'alle eerstejaars halen hun propedeuse' te weerleggen. Met deze omkering laat Popper zien dat één

De Amerikaanse stuntman Derek Wave laat zich van de trap vallen, 1964. Foto Trinity Mirror/ Mirrorpix/Alamy Stock Photo

tegenbewijs veel zwaarder weegt dan een hele reeks bewijzen vóór.

Nu was het Popper er niet om te doen om met zijn falsificatiebeginsel ambtenaren of ornithologen op weg te helpen. Zijn falsificatiebeginsel is de liniaal en pen waarmee hij probeert een harde grens te trekken tussen wetenschap en pseudowetenschap, zoals het populaire marxisme en psychoanalyse van zijn tijd.

Niet dat hij deze stromingen wilde beroven van hun bestaansrecht, Popper ageert vooral tegen hun wetenschappelijke pretenties. Beide stromingen pronken graag met geleende veren en selecteren observaties en getuigenissen die in hun straatje passen. Kenmerkend is dat zij nooit melding maken van resultaten die in strijd zijn met hun beweringen. Daarnaast tonen zij de dogmatische neiging om iedere observatie, gebeurtenis of ontwikkeling te zien als een bevestiging van hun theorie. Die zogenaamde verklaringskracht is volgens Popper eerder een zwaktebod: een slinkse poging tot immunisering voor kritiek.

Om het predicaat 'wetenschappelijk' te mogen dragen moet een theorie volgens Popper feilbare ideeën en toetsbare hypothesen voortbrengen. Hij schetst daarbij de ideale gang van

de wetenschap. Een geleerde begint met een boude bewering. Vervolgens moet die bewering van alle mogelijke kanten worden aangevallen. Doorstaat een hypothese meerdere weerleggingspogingen dan toont het overlevingswaarde. Dat proces van *trial & error* doet Popper sterk denken aan de strijd om het bestaan, zoals beschreven in het darwinisme. Weerlegbare uitspraken zijn net als organismen blootgesteld aan een onophoudelijke selectiedruk waarbij er telkens individuen sneuvelen. Alleen die uitspraken en organismen die uitblinken in hun aanpassingsvermogen blijven bestaan.

Helaas heeft Poppers falsificatiebeginsel geen halt toegevoerd aan de populariteit van pseudowetenschappelijke rimram. Sterker nog, de wildgroei aan paragnosten, voedselgoeroes, scientologen, Flat-Eartho-fielen en andere verkondigers van *malarkey* laat het tegendeel zien.

Ook vanuit de wetenschapsfilosofische hoek kon Popper op weinig steun rekenen. Zo merkt Paul Feyereabend (1924-1994) in zijn boek *Against Method* (1975) bijvoorbeeld op dat veel toonaangevende figuren uit de wetenschapsaanon, zoals Galileo Galilei, zich gelukkig niets gelegen lieten liggen aan het falsificatiebeginsel.

Poppers ideaalbeeld van een wetenschapper die poogt zijn eigen hypothese onderuit te halen en bij één weerlegging zijn hypothese bij het grof vuil zet, strookt niet met de werkelijkheid. Nog gewiekster is de kritiek van Poppers leerling Imre Lakatos (1922-1974). Hij laat zien hoe Poppers falsificatiebeginsel in zijn eigen staart bijt. Het falsificatiebeginsel biedt zelf immers ook geen ruimte voor weerlegging.

Waarom is het toch nog steeds de moeite waard om je als student in Popper te verdiepen?

Hiervoor vinden we een aanwijzing bij Poppers vriend, neurofysioloog en Nobelprijswinnaar Sir John Eccles (1903-1997). In zijn werk *Facing Reality* (1970) verklaart Eccles dat het wetenschapsfilosofische werk van Popper hem heeft bevrijd van de

angst om fouten te begaan.

Deze angst leeft nog steeds bij onderzoekers in de dop. Daarbij helpt het niet dat het wetenschapsnieuws soms een schier eindeloze aaneenschakeling van succesverhalen lijkt. Als je tijd en moeite hebt gestoken in een hypothese of een nieuwe theorie, kan het bijzonder pijnlijk zijn als deze wordt neergesabeld door een ervaringsfeit. Zo pijnlijk dat sommigen star blijven vasthouden aan hun eigen gelijk. Volgens Popper moeten wij ook bij elke weerlegging van een hypothese een loftrampet afsteken.

Leer te falen en vier je fouten!

NORBERT PEETERS is medewerker bij Studium Generale, studeerde archeologie en filosofie in Leiden. Vorig jaar verscheen zijn boek *Botanische revolutie: De plantenleer van Charles Darwin*.

Karl Popper & Hannah Arendt

Studium Generale heeft een filosofische collegereeks georganiseerd met de titel: *Hannah Arendt en Karl Popper, over het verschil tussen feit en fictie*. De komende maandagavond geeft Herman Philipse, universiteitshoogleraar wijsbegeerte in Utrecht, een lezing. Op 25 september 'Hannah Arendt over het totalitarisme', 9 oktober 'De wetenschapsfilosofie van Karl Popper' en 16 oktober 'Hannah Arendt over mensenrechten'. Toegang is gratis. Lipsiusgebouw, zaal 019, 19:30 - 21:00 uur

Allebei cadeau gekregen

Twee 'Moortjes' van Willem V moesten het hof prestige geven

Wie waren toch die twee Afrikaanse bedienden in de hofhouding van Willem V, die op verschillende schilderijen te zien zijn? Kunsthistorica Esther Schreuder zocht het uit, én vond hun nazaten. 'Ik had geen idee. Mijn familie is zo blank als ik weet niet wat.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL De tienjarige Wolfgang Amadeus Mozart moet in maart 1766 twee zwarte leeftijdsgenootjes zijn tegengekomen op Paleis Noordeinde in Den Haag. Hij kwam er enkele eigen composities spelen voor Willem V, die op zijn achttiende verjaardag aantrad als stadhouder. En Willem V, de vader van de latere koning Willem I, had 'twee moortjes' in zijn hofhouding: Willem Frederik Cupido en Guan Anthony Sideron.

Over hen verschijnt deze week een boek.

'Ik was benieuwd hoe hun leven nou écht was', zegt auteur en kunsthistorica Esther Schreuder, tevens gastconservator van de tentoonstelling *Afrikaanse bedienden aan het Haagse hof*, die het Haags Historisch Museum vandaag opent. 'Aannames waren er wel: dat ze slaven waren en als huisdieren werden gehouden.'

Sideron kwam uit een slavenfamilie op Curaçao en Cupido kwam van de kust van Guinea. Kinderen als zij werden als cadeautjes gegeven aan de Europese adel, waarna ze hun familie nooit meer terugzagen. Maar slaven waren ze niet, constateerde Schreuder. 'Ze kregen betaald, en goed ook. Uiteindelijk klommen ze op tot kamerdienaars in 1782, waarmee ze een fiks salaris verdienden voor die tijd, vergelijkbaar met dat van collega's. Het was in die tijd ook heel discutabel of je binnen de Republiek wel slaven mocht houden.'

In de jaren zeventig van de achttiende eeuw kwam er regelgeving: mensen konden na aankomst in de Republiek nog een jaar als slaaf gehouden worden, daarna waren ze geen eigendom meer.

Wel waren Cupido en Sideron behoorlijk afhankelijk van de Oranjes. Familie hadden ze immers niet meer. Ze kregen een opleiding, die bestond uit lezen, schrijven, rekenen, Frans, paardrijden, jagen en schieten. Dat laatste kwam Willem V goed van pas:

bij een jachtpartij werden de schoten van Willem V altijd gevolgd door een echo. In werkelijkheid: een tweede schot van een bediende, waarmee de prooi wél geraakt werd. Als enige bedienden kregen Cupido en Sideron later, in 1791 zelf een jachtvergunning. Ook leerden ze dansen, terwijl dat verder alleen voorbehouden was voor pages – kinderen uit adellijke families, en de kinderen van Willem V zelf.

'Op basis van wat ik kon terugvinden, genoten ze juist enig voordeel vanwege hun kleur. Daarom waren ze immers aan het hof. Zeker toen ze jong waren, gaven ze het hof prestige en een universele uitstraling. Ze betekenden echt wel meer dan een exotisch object, zoals een papegaai.'

Een vergelijking met honden is overigens in de brieven van Wilhelmina van Pruisen, de echtgenote van Willem V, wel meermaals terug te vinden. 'Maar dat schreef ze over bedienden in het algemeen, niet speciaal over Cupido en Sideron. Het gaf eerder het verschil aan tussen de adel en de bedienden, waarvoor de Oranjes zorgden als voor kinderen. Doop, trouwen en sterven: de kosten werden door het hof betaald', zegt Schreuder. Het betaalde ook de schulden die Cupido had gemaakt. 'En Wilhelmina hield trouwens erg van honden: de vergelijking die ze maakte, was dat je een oude hond niet weg doet, en een oude bediende ook niet.'

Sideron werd in 1790 gepromoveerd tot eerste kamerdienaars, wat hij bleef tot zijn dood in 1803. 'Ze vertrouwde hem blind', zegt Schreuder. 'Kennelijk was hij degene die ze van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat om zich heen wilde hebben. Haast een tweede man – niet seksueel overigens.'

Over een vrouw in Siderons leven is niets in het boek te vinden. 'Ik heb wel een vermoeden, púúr een vermoeden', benadrukt Schreuder, 'dat hij homo was. Niet alleen omdat over een vriendin niets bekend is, maar ook omdat Scarborough, een kuuroord waar hij enkele maanden doorbracht, bekend stond vanwege

veel homoseksuele activiteit.'

Dat was tijdens Willem V's ballingschap in Engeland. Cupido en Sideron behoorden tot het selecte gezelschap dat toen met de prins en zijn familie meeging. Schreuders boek volgt dergelijke gebeurtenissen en politieke ontwikkelingen, ook de Franse Revolutie en later de vestiging van de Oranjefamilie in Duitsland, zoveel mogelijk door de ogen van de hofhouding.

Maar wat Cupido en Sideron écht dachten en voelden blijft gissen. 'Ik zou graag meer willen weten over wie Cupido en Sideron écht waren, maar er zijn geen egodocumenten van hen zelf bewaard. Wel rekeningen, verslagen vanuit het hof, brieven van de Oranjes, schilderijen en krantenberichten. Ze dook in het Koninklijk Huisarchief, waarvoor ze in het boek Willem V's achter-achter-achter-achter-achterkleinzoon bedankt: koning Willem-Alexander. 'Hij is degene die officieel toestemming heeft gegeven voor onderzoek in het archief, dus dat vond ik wel zo netjes. Eén handgeschreven briefje van Sideron vond ik trouwens in de collectie van de Universiteit Leiden.' Ook vertrok ze naar Curaçao, voor informatie over Sideron in de dooparchieven, en naar Duitsland, waar beide mannen het laatste deel van hun leven doorbrachten. Sideron overleed aan *Schlagfluss* (hersensbloeding) en Cupido in maart 1806 aan *Austerung* (mogelijk tbc).

'Juist toen Sideron stierf, was de hele Oranjefamilie bij elkaar in Duitsland. Jammer! Want daardoor schreven ze elkaar op dat moment dus geen brieven, waardoor we iets meer over de bediende te weten hadden kunnen komen.'

Wat wel bekend is, is dat Willem V en Wilhelmina in 1804 aanwezig waren bij de doop van Cupido's middelste kind, een jongetje,

dat een dag later al stierf. Cupido zelf overleed vier maanden na de doop van zijn derde kind. Daarop reageerde Willem V dat hij ontdaan was, en graag iets voor de weduwe en de kinderen wilde doen. Nog geen maand later stierf de prins zelf, en in mei overleed ook Cupido's jongste zoon.

Maar daar stopte Schreuders onderzoek nog niet. 'Ik wist dat Cupido's dochter op een gegeven moment naar Den Haag vertrok. Vanaf daar ben ik gaan puzzelen. Ze is getrouwd en kreeg vijf kinderen. Die bleken alle vijf volwassen geworden te zijn en ook weer kinderen te hebben gekregen. En vanaf dat moment ontspint zich weer een lang en ingewikkeld verhaal.'

Esther Schreuder: Cupido en Sideron. Twee Moren aan het hof van Oranje. Uitgeverij Balans, 2017, 288 pgs. €22,50

Tentoonstelling t/m 28 januari in het Haags Historisch Museum

'Een bediende (vermoedelijk Guan Anthony Sideron)' (links) en 'Een bediende (vermoedelijk Cupido)' beide geschilderd door Isaac Lodewijk la Fargue van Nieuwland, 1766. Collectie Rijksmuseum

Cupido's achter-achter-achterkleinkinderen

'We dachten altijd dat we iemand van Indische afkomst in onze familie moesten hebben, want onze familieleden werden in de zon altijd gelijk bruin', vertelt Marinus Molhoek (1938) uit 's Gravenzande. 'Een paar jaar geleden ben ik de stamboom gaan uitzoeken. Indische familie heb ik niet gevonden. Wel ben ik helemaal doorgestoomd tot Cupido, maar ik wist toen nog niet dat hij niet blank was. Dat ontdekte ik pas vorige week, door deze tentoonstelling.'

Ook Johannes van der Meer (1945) bleek verre familie. 'Ik werd gebeld door het Haags Historisch Museum. Daar waren ze bezig met die tentoonstelling over Afrikaanse bedienden aan het Haagse Hof. Er was een stamboomonderzoek gedaan, en dat kwam bij mij uit', ver-

telt hij. 'Ik had geen idee. Mijn familie is zo blank als ik weet niet wat.' Ook Van der Meer had zijn familiegeschiedenis al eens uitgezocht. 'Maar zó ver weg, via de vrouwelijke lijn, daar had ik eigenlijk nooit gekeken.' Nu vindt hij het wel heel leuk om te horen over zijn voorvader. 'Het frappante is: er is een schilderij waarop Cupido en Sideron te zien zijn op het Buitenhof tijdens de Haagse kermis. Ik heb daar vanaf dat ik een half jaar oud was, tot 1971 gewoond.'

Molhoek heeft nog een foto van Cupido's kleindochter. 'De oma van mijn vader, dat had hij me nog verteld. Hij moest haar vroeger na een bezoek altijd terugbrengen naar het Oude Mannen- en Vrouwenhuis.' Naar de tentoonstelling is hij heel benieuwd. 'Jazeker. Zó leuk, dat ze dit ontdekt hebben!'

Room for rent (NO INTERNATIONALS!)

International students seem to be hardest hit by the scarcity on the student accommodation market. They don't know their way around and are barred from Leiden student houses. "I'm not an animal! I need somewhere to sleep!"

BY ANOUSHKA KLOOSTERMAN On water-logged campsite De Stochemhoeve, Massimiliano Di Berardino (29) lights up a cigarette. His dome tent, covered with an extra tarpaulin to protect it from the severe weather, is a few metres away; he's been sleeping here for four weeks because he can't find anywhere to stay during his two-month visit to Leiden. He cooks on a camping stove, often in the company of the other international students whose tents are next to his. Two Dutch first-years sleep in a caravan.

"It's been terrible", says Di Berardino. The camp site's staff warned him of the coming storm. The wind is worse than the rain, in his experience. This week, he's leaving to stay with friends in Belgium. Although he has an Italian grant to do research in Leiden's library for his Master dissertation on African politics, he's decided to gather the information he needs and do his work in Belgium. "I'd have stayed if I'd found a place. You expect this sort of thing in Italy, but not here."

His unsuccessful search, on sites like Kamernet, etc. cost him "a lot of money", he says. "Because I have an Italian grant, I'm not enrolled at Leiden University, so it was very hard." He's stayed in various places, including a hostel in Rotterdam. "With seven others who commuted to Leiden."

Homeless students are frequent guests at De Stochemhoeve, a care farm for people with learning difficulties which also runs a camp site. The students can work indoors and there a few rooms are available. The Hague's hostels are full of students too – Stayokay even offers special long-stay deals. The number of international students has soared because of the new English-language programmes in The Hague, increasing the pressure on the accommodation market.

Caroline van Overbeeke, the university spokesperson told *Mare* that just under 1,400 students applied for accommodation for the coming semester. "We housed 711: 445 in Leiden and 308 in The Hague."

Each year, the university hires lodgings from DUWO for newcomers. International students can re-

serve a place on the waiting list for a 350-Euro housing fee. They get their money back if nothing is available. Rent for those premises is much higher than average: the monthly price for a room in Oegstgeest can be as much as 530 Euros.

"International students pay big time", claims Kimber Miedema, chairman of the DUWO tenant association BRES. For example, international students must pay a fixed amount to cover electricity, etc., which is not set off against their actual use. DUWO's spokesman admits that is the case: "It's an average, so if it's very hot, or very cold, they're either unlucky or lucky. Their rooms are furnished too; it's included in the price."

Those who can't find anything are forced onto the private housing market, which is often difficult to negotiate for newcomers. "Dutch students know DUWO and know they need to register", Marjon Hilhorst, chairman of International Student Network Leiden, explains. "But how can you know if you've only just arrived?"

The situation is obvious from all the desperate emails she receives. "It's frustrating: the university promotes its international character, but leaves us to deal with frantic students with nowhere to stay."

"You need a network", adds Nicolás de Sandre, an ISN committee member who lived in a bed & breakfast for a while. "I got a room I could use for four months then found new accommodation just in time. I looked everywhere: Facebook, estate agents' sites, Kamerraad, DUWO." He now shares with two Dutch students. "They like me now, but they told me I wouldn't have been their first choice."

You see, foreign students are not popular as flatmates. Currently, a quarter of the 64 ads on Kamernet say **NO INTERNATIONALS** – or a variation of that, in large letters.

"International students struggle on the Dutch student accommodation market, which is already quite saturated", Hilhorst believes. "This 'no internationals' thing is a big problem. In addition, many houses only invite students who are members of the same club or reserve rooms for people with priority due to long travel times, so many rooms just aren't available."

"If you can choose between an international student who doesn't speak your language and who's only here for a while and a Dutch one who'll stay for four years, the choice is easy", says Marta op den Akker, ISN's treasurer. "I can sympathise. At the same time, I want to scream: I'm a not

Karan Dhall
September 9 at 11:28am

Cozy Room in the centre of Leiden

€210

Leiden, Netherlands

Cheap and Cozy Room available in the centre of Leiden. No preference for any nationality in this housing market!

First come first served basis!

Like Share
54

Post from the Leiden Housing Facebook page. The pictures are from a series on small housing in Hong Kong.

animal! I need somewhere to sleep" "Leiden was actually on schedule in terms of solving the housing shortage with the Meelfabriek and Leidse Schans", says Miedema, BRES'

chairman, who claims that internationalisation is the issue here. "We need another 2,000 places." DUWO's site says that, in March 2016, 2,000 rooms were needed and the

prospects are that, by 2024, there will be either 700 too few rooms or 500 too many, depending on the impact of the student loan system. "But that only takes ordinary students into account. The problem is, we can't predict the internationalisation process."

However, DUWO thinks you can predict it, but this year's numbers have exceeded all expectation. "We can't build fast enough", their spokesman explains. He doesn't know the exact figures, but "there are far more this year than in previous years", he says.

DUWO is also forced to compete with private housing agencies. "We want to build 480 rooms in The Hague, but it's hard to find a good location. The biggest problem is the price. We want to stay under 414 Euros so occupants are eligible for a housing allowance. But commercial parties can ask as much as 650 Euros for the same space, so they outbid us. In fact, we've lost out on all too many projects that way."

"They say they expect fewer students in the long run, but Leiden's high in the rankings and is trying to make a name for itself as an international university. Logically, plenty of international students want to come here", says the Dutch National Union of Students (LSVb)'s Tariq Sewbaransingh. "It's not a bad thing, but it reveals that the university has not given internationalisation much thought. If they want to be international, they need to stimulate social integration too."

"The university never promises accommodation: not to international students and not to Dutch ones", says Van Overbeeke, the university spokesman. "It's the students' own responsibility; we make that quite clear. We do what we can; we're involved in new-build projects, but ultimately, it's not our responsibility."

A one-sided contract, or not?

DUWO does not allow international students to give notice before the end of the lease, although early cancellation is permitted by law. Student union LSVb calls students to come forward if they have such a contract.

In July 2016, a new law was introduced that gives tenants more leeway to cancel temporary contracts, which means that some accommodation in DUWO's international houses might be unoccupied. Generally, there are two periods in a year when foreign students arrive, so if a student stays longer to work on his or her thesis and then gives notice, the room remains unoccupied until the next semester.

"That would be unreasonable", claims DUWO's spokesman. "That's why our lease, which we drew up with the educational institutes and tenant associations, states that, in principle, the

students cannot give notice." But is it legal? "The law is not very clear on the issue. Meanwhile, we'd like to keep it as it is."

At the Legal Services Centre, an assistant agrees that the law is unclear but nonetheless advises tenants to invoke their right to give early notice. "The question is: can you agree on a minimum term when a tenant can't cancel the lease? Questions have been asked in Parliament and it's been confirmed that it's possible, at least, if it's an open-ended lease in which a minimum term has been agreed. If it's a fixed-term lease, it can be cancelled, so we'd advise tenants to make an appeal, because the law says you can."

Student Union LSVb calls international students to report to them if they have such a contract. "We ask DUWO to uphold the law on their own, but if they don't, we will take them to court," says president Tariq Sewbaransingh.

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 31 leerling **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan enkelen met vergoeding van 5 tot 7,5 euro. Ook nog 2 vluchtelingetjes uit Syrië, groep 3 en 6. Graag thuis hulp bij leerling groep 6 in Voorhout, woordenschat en redactiesommen, kleine vergoeding. **Voortgezet onderwijs**: *Engels, 4havo. *Nederlands, 2mavo-havo. *Nederlands, 2havo. *Huiswerkbegeleiding, 2vwo. *Begrijpend lezen, kopklas. *Rekenen, 1vso. *Twee leerlingen wiskunde, brugklas vmbo-basis. *Wiskunde A, 5havo. *Begrijpend lezen, Engels, brugklas vso.. **Leiden-Zuid**, 6 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel, Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekooomen@owwleiden.nl.

Academische Agenda

Prof. dr. S. le Cessie zal op vrijdag 22 september een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Geneeskunde, met leeropdracht Statistische methoden in observationeel (klinisch) epidemiologisch onderzoek. De titel van de oratie is 'Toeval en vertekening'.

Dhr. R.T.L. Herbonnet hoopt op dinsdag 26 september om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Unveiling dark structures with accurate weak lensing'. Promotor is Prof.dr. K.H. Kuijken.

Mw. B.M. Groot hoopt op dinsdag 26 september om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'Selling cultural heritage?'. Promotor is Prof.dr. J.C.A. Kolen.

Mw. J.M. Hill hoopt op dinsdag 26 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'On the road to adulthood'. Promotor is Prof.dr.mr. A.A.J. Blokland.

Dhr. T.J.A. Dekker hoopt op dinsdag 26 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Optimizing breast cancer survival models based on conventional biomarkers and stromal parameters'. Promotor is Prof.dr. R.A.E.M. Tollenaar.

Dhr. S.G.H. Rossius hoopt op dinsdag 26 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Q-wires: Synthesis, electrochemical properties and their application in electro-enzymology'. Promotor is Prof.dr. M.T.M. Koper.

Dhr. B.C. van Zuiden hoopt op woensdag 27 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Topology and Geometry in Chiral Liquids'. Promotor is Prof.dr. V. Vitelli.

Dhr. B. Xin hoopt op woensdag 27 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Discovery and development of inhibitors selective for human constitutive proteasome and immunoproteasome active sites'. Promotoren zijn Prof.dr. H.S. Overkleef en Prof.dr. G. van de Marel.

Mw. I.M.J. Veldman hoopt op woensdag 27 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Stay or Leave? Veteran teachers' relationships with students and job satisfaction'. Promotoren zijn Prof.dr. W.A. Admiraal en Prof.dr. J.W.F. van Tartwijk (Universiteit Utrecht).

Mw. T. Zou hoopt op donderdag 28 september om 10.00 uur te

promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Production and perception of tones by Dutch learners of Mandarin'. Promotor is Prof.dr. V. van Heuven.

Mw. S.V. Oussoren hoopt op donderdag 28 september om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Chemical Biology of Gucosylceramide metabolism: Fundamental studies and applications for Gaucher Disease'. Promotor is Prof.dr. J.M.F.G. Aerts.

Mw. M. Lu hoopt op donderdag 28 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'The Morph-Syntax of Aspect in Xiāng Chinese'. Promotor is Prof.dr. R.P.E. Sybesma.

Mw. C.D. Andela hoopt op donderdag 28 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Understanding clinical outcome in patients with pituitary disease: a biopsychosocial approach'. Promotoren zijn Prof.dr. A.M. Pereira en Prof.dr. A.A. Kaptein.

Mw. F.F. Molenaar hoopt op donderdag 28 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Changing the rules of the game: The development and reform of party law in Latin America'. Promotoren zijn Prof.dr. I.C. van Biezen en Prof.dr. R.A. Koole.

Pikachu, ik kies jou!

Tijdens het MANGA Weekend in museum Volkenkunde geeft stemacteur Christa Lips een cursus Pokémon inspreken. 'Heel veel lachjes, kreuntjes, hijgies en glijkreetjes.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN De naam van Christa Lips doet misschien niet direct een belletje rinkelen, maar als ze 'Pikachu, ik kies jou!' roept, zal menig *millennial* haar stem direct herkennen. Die is namelijk van Pokémon-hoofdpersoon Ash, die ze al bijna twintig jaar inspreekt.

De stemactrice geeft tijdens het MANGA Weekend in Museum Volkenkunde een workshop nasynchronisatie.

In haar Rotterdamse woning legt Lips uit hoe ze te werk gaat. 'Je bereidt in principe niks voor. Je gaat zitten, je krijgt drie seconden vooraf, en boem.' Geen script vooraf? Ze schudt haar hoofd. 'Nee joh, veel te duur. Je gaat zitten, je krijgt je script, je ziet het beeld, je krijgt drie seconden, en dan doe je je zinnetje. En dan moet het ook kloppen. Dus ook als hij klimt, ergens op valt, dan weer eraf, dan doe je impactgeluid. Je weet niet wat er gaat gebeuren, dus je reageert op wat je ziet. Daar word je heel snel in.'

'Mijn eerste rol was de baby Tommy, van Ratjetoe', vertelt ze. 'Dat werd mijn moeilijkste rol ooit, al wist ik dat toen nog niet. Heel veel lachjes, kreuntjes, hijgies, vallen, opstaan. En dat is heel moeilijk om *sync* in te spreken.'

Bij het inspreken hoort ze de originele –bij Pokémon de Japanse– versie van de aflevering door haar koptelefoon. Maar de Japanse stemmen zijn veel hoger dan in de Nederlandse versie. 'Je praat mee met het Japans, dus je gaat mee op die cadans. En als je dan ineens dat gegil in je oren krijgt, vooral van de meisjes, dan denk ik: hoe doe ik hier Nederlands overheen? Mijn stem gaat kapot als ik dat doe.' Japans spreekt ze niet, maar ze pro-

Pokémon nasynchroniseren doe je zo

duceert wel in foutloos accent het eindzinnetje van elke aflevering. 'Mada mada tsudzuku!'

Ze vertaalt de afleveringen ook, vanuit het Engels. Dat is nog iets lastiger bij series die uit Japan komen, omdat daarin de zin vaak eindigt met een open mond. Daarom lijkt het in *anime* soms alsof de personages doorpraten, terwijl de Nederlandse of Engelse tekst al is opgehouden. 'Daar moesten we heel erg aan wennen, want het kan eigenlijk niet. De code is: in het Japans is het zo, maar zo werkt het Nederlands niet. Maar dan doe je wel, in plaats van 'kom', 'vooruit' of 'kom mee' - dat eindigt veel opener.'

En Japanse series hebben nogal vaak "androgyn types", zegt ze. 'Dan denk je: dit is een vrouw – maar dan is het toch een man. Bij een voetbalserie zaten er spelers bij waaraan je het echt niet kon zien, ook niet aan de naam. En dan hebben ze er een meisjesstem op gezet, en kwamen ze er in seizoen drie achter dat het toch een jongen was. Ja, dat is balen.'

Als kind deed Lips al veel stemmetjes. 'Ze werden helemaal gek van me. Als er ook maar iemand sliste, of een Gronings accent had, dan hobbelde ik erachteraan. Ik moest altijd iedereen nadoen.' Dat is nog steeds zo, zegt ze. 'Nu ik in Rotterdam woon, ga ik automatisch dat accent nadoen. Als ik met een Engelsman praat wordt het *very Oxford English*. En als ik naar *Funniest Home Videos* kijk, doe ik alle impactkreunen mee. *Boem, baf, auw*. Ik kan niet anders.'

In de studio moet ze zich soms 'vreselijk uitsloven', zegt ze. 'Dan voel je je heel naakt voor die microfoon. Neplachen is heel moeilijk. Huilen is altijd veel makkelijker, een

beetje snikken lukt altijd wel. Maar lachen, waar haal je dat vandaan? De tip is dan: eerst uitademen, en dan lachen op het eerste adem. Dat helpt, want als je eerst een hap lucht neemt en dan – *hahahaha* – lucht, wordt het heel gemaakt.'

Het is ook gewoon een kwestie van durven. 'Soms komt er bijvoorbeeld een kip in beeld, waar geen geluid van blijkt te zijn. Als ik er dan toch ben, doe ik het wel. Dan denk je: oké, daar gaan we: *Toooook tok tok tok tok tok.*'

Anime voor dummies

De Japanse woorden *manga* en *anime* worden buiten Japan vaak door elkaar gehaald. Als je het over *manga* hebt, heb je het over stripboeken. In Japan betekent het gewoon 'comic' – daarbuiten gaat het altijd over stripboeken die in Japan zijn gemaakt. *Anime* is afgeleid van het Engelse woord *animation* en gaat dus alleen over tekenfilms. Pokémon, de serie die wij van tv kennen, is dus *anime*. In stripboekvorm is het *manga*.

Het zijn dus eerder vertelvormen, dan genres. Tekenfilms zijn in het Westen vaak bedoeld voor kinderen, en dat is bij de Japanse versies niet per se het geval. Pokémon is voor kinderen, hoewel het, zeker als het om de videospelletjes gaat, veel volwassen fans heeft. Maar anime is ook horror, *romcom*, kostuumdrama, science fiction, enzovoorts. Er zijn anime voor kinderen, anime voor volwassenen, en alles ertussenin. De befaamde Japanse getekende pornofilms, met of zonder tentakels, heten *hentai*, maar vallen ook onder *anime*. Er zijn dus heel, heel veel verschillende soorten anime, en dat is misschien wat overweldigend. Studio Ghibli, de beroemdste animatiestudio van Japan, is een goede plek om te beginnen.

Bijvoorbeeld *Spirited Away* (*Sen to Chihiro no Kamikakushi*) van Hayao Miyazaki, een surrealistisch verhaal over een meisje dat via een verlaten attractiepark in een geestenwereld terecht komt, waar ze gaat werken in een badhuis voor Shinto-goden en geesten. Won in 2003 een Oscar voor beste animatiefilm. Voor wie even wil huilen: Studio Ghi-

bi produceerde in 1988 ook de hartverscheurende *Grave of the Fireflies* (*Hotaru no haka*), over een jongen die met zijn zusje probeert te overleven in de laatste maanden van de Tweede Wereldoorlog.

Akira is de eerste film die Japanse tekenfilms populair maakte bij het Westerse publiek, en is zeker een klassieker.

Ghost in the Shell (*Kōkaku Kidōtai*), voor de sciencefiction-liefhebbers, is opnieuw gemaakt als *live action* met Scarlett Johansson, maar is ook een van de anime *to watch*.

Een kleine rondvraag bij anime-liefhebbers van studentenspelvereniging Het Duivelsei geeft nog een paar namen die iets minder voor de hand liggen: *Fullmetal Alchemist: Brotherhood* (*Hagane no Renkinjutsushi: Fūrumetaru Arukemisuto*), *Summer Wars* (wordt dit weekend vertoond in de tuin van het Museum Volkenkunde), *School Days* (*Sukūru Deizu*), een middelbare school-drama, en *Cowboy Bebop* (*Kaubōi bibappu*), een serie waarin de mensheid zich op andere planeten heeft gevestigd, en interplanetaire premiejagers het werk van de interplanetaire politie overnemen.

En, oké dan, een paar lugubere: de horrorfilm *Gyo*, waarin lopende dode vissen de mensheid aanvallen. En de ongemakkelijke, moeilijk samen te vatten, en seksueel ongepaste, *Boku no Pico*. Niet voor onder werktijd.

MANGA Weekend
Museum Volkenkunde
23 en 24 september

Agenda

FILM

TRIANON

Tulipani

dagelijks 21.30, vr. zo. di. 16.00, do. za. ma. wo. 18.45

KIJKHUIS

Kedi

zo. 13.45 za. 14.00, vr. zo. ma. di. 16.00, vr. za. zo. ma. wo. 19.15

LIDO

Victoria & Abdul

dagelijks 18.30, vr. di. 12.45 do. za. ma. wo. 15.30

Meer films op www.bioscopenleiden.nl

MUZIEK

QBUS

De X: Sollon Lekkas, authentieke Griekse zang en muziek uit Lesbos

za 23 september 21:00

GEBR. DE NOBEL

Leiden Night of Evergrey + Support: Need

Do 21 september 19:30, €20

Maximum Overdrive – Leidse Punkrock

Za 23 september 19:30

STADSGEHOORZAAL

Hemel en Hel: Monteverdi en Gesualdo

Za 23 september 20:15

DE TWEË SPIEGHELS

Christos Yerolatsitis

Vrij 22 september 21:00

Olivier van Niekerk Band, 21:00

Canvas Trio

Za 23 september 16:00

Multicultural Quartet

Zo 24 september 16:00

Jamsessie o.l.v. Sven Rozier

Ma 25 september 21:00

Mr. Boogie Woogie

Wo 27 september 21:00

PAARD VAN TROJE (DEN HAAG)

Paardcafe: 2 year Anniversary Paardcafe X AHF

Do 21 september

Vunzige Deuntjes met Jonna Fraser

Vr 22 september

Fresku & Mocromaniac, Pietju Bell, Braz en DJ Functionial

Za 23 september

Wouter Hamel + Nosoya

Wo 27 september

DIVERSEN

QBUS

Open Podium

Vrij 22 september, 21:00

VRIJPLAATS LEIDEN

Waarom mannen slaan

Do 21 & vrij 22 sept om 20:00 (try-outs)

De Generator 6# On probation: Waarom mannen slaan (première)

Za 23 september om 19:00

NIEUWE ENERGIE

Wat is nu echt

Do 28 september 17:00 – 19:00

AFRIKASTUDIECENTRUM

Kenya Country Meeting

Do 28 september 14:30 – 17:00

IMPERIUMTHEATER

Dialogenfestival

22, 23, 30 sep, 20:00

LEIDSE LENTE

Het sfeergesprek: Vergeven waarom zou je?

Di 26 september 19:30

Bundellancering René Oskam

Wo 27 september 19:30

ARS AEMULA

Officiële opening kunstroute: Project Art –

Za 23 september

HORTUS BOTANICUS

Tuinfotografie evenement

Za 23 september

LIPSIUS

De Kunstgang: tentoonstelling Negev

Around Noon

t/m 4 november

SIEBOLDHUIS

Tentoonstelling Japan in Kaart

16 september t/m 26 november

MUSEUM VOLKENKUNDE

Tentoonstelling Cool Japan

t/m 29 oktober

Tentoonstelling Canadese Inuit-kunst

t/m 7 januari

Gallerijtentoonstelling: Azië in Kaart

t/m 14 januari

Kamervragen

Foto Taco van der Eb

'Ik ga nog heel lang niet weg'

Tijmen Eling (20, rechten)

Huis: Kabeljauwsteeg 14
Kamer: 9 m²
Huur: 225 excl.
Bewoners: 15

Hoe lang woon je hier al?

'Sinds februari. Daarvoor woonde ik op de Schoolsteeg met acht anderen. Zij waren alleen maar bezig met studeren, dus daar was niet zoveel aan.

'Gelukkig vroeg een dispuutsgenootje van Quintus of ik hier wilde komen wonen. Daar zaten nog wel wat haken en ogen aan. Een meisje dat hier al woonde was een beetje boos op mij, omdat ik met haar jaargenootje had gezoend en verder niks meer van me had laten horen. Tijdens de bezichtiging kon ik niet de keuken in omdat ik haar moest ontlopen. Gelukkig is het allemaal goed gekomen. Ze is nu mijn overbuurvrouw.'

Hebben jullie nog huisgewoontes?

'Ja, een wekelijks koffie-uurtje, iedere dinsdagochtend. Iedereen die geen college heeft of niet hoeft te werken moet om elf uur in de keuken zitten. Als je meer dan een kwartiertje te laat bent moet je een "rietatje" nemen (flesje atten via een rietje, red.). Deze week was ik gewoon prima twee minuten op de valreep binnen.'

Is er ook een schoonmaakrooster?

'We hebben een nieuw systeem, waarbij steeds iemand een dag lang verantwoordelijk is voor de bende in huis: de *fusiebitch*. Ik ben rebels, iemand moet tegen het nieuwe systeem in. Als je per dag iemand verantwoordelijk stelt voor alle rotzooi krijg je oneerlijke taferelen. Als je de boel hebt opgeruimd en vroeg gaat slapen, kun je alsnog de dupe zijn, omdat er later weer een bende van

wordt gemaakt. In ons oude systeem was iemand steeds een week lang *fusiebitch*. Dat is veel representatiever.'

Hoe kom je aan die witte punt-schoenen?

'Die heb ik samen met mijn jaargenoten in Engeland besteld. Ze waren eerst zwart, dus we hebben ze moeten schuren en daarna iets van zeven keer moeten schilderen met witte leerverf. We hadden ze besteld via AliExpress, bij een hele louche kerel. We moesten heel lang wachten, omdat hij er telkens te weinig had. Ze waren nog nooit zo populair geweest, zei hij. Echt een baard moeten wachten.'

Waarom witte punters?

'Het dispuut waarbij ik zit was vroeger een homodispuut. Deze schoenen hebben ze toen ergens in Leiden gekocht,

omdat ze die wel typerend vonden. Dat staat volgens mij ook nog ergens in deze oude almanak. Ja, hier staat het: "Scherp, stevig, voor snelheid gemaakt, opvallend en lelijk genoeg".'

Vind je het niet vervelend dat je de kleinste kamer van het huis hebt?

'Nee helemaal niet, zo houd ik namelijk nog geld over voor andere dingen. Ik zit er ook niet zo vaak, alleen als ik moet omkleden. De rest van de tijd zit ik in de fusie of in de UB. Ik denk dat ik hier nog heel lang niet wegga.'

Wat is het leukste aan je kamer?

'Het nieuwe dakraam dat de rest van mijn verdieping niet heeft. En dat ik kamertje 1 ben. Kijk maar; het staat boven de deur.'

DOOR MELLE PETERS

Column

Mijn favoriete meubelstuk

De zomervakantie lijkt alweer eeuwen geleden. De herinneringen vervagen langzaam: waar had je dat lekkere biertje ook alweer gedronken? Hoe heette het überhaupt? Er nu je erover nadenkt, was het eigenlijk wel écht lekker? Gelukkig vervagen ze niet allemaal even snel.

Eentje staat me nog erg goed bij. Ergens halverwege augustus verscheen er een bericht in de groepsapp van mijn huis. 'Die bank! Wat een koningszet. Ziet er heerlijk uit.' Even later een reactie: 'Ja hé! We vonden 'm bij het grofvuil en hebben er kratjes onder gezet.'

Mijn hart gaat niet bepaald sneller slaan van banken die anderen al hebben afgeschreven voor een enkeltje sloop. De helft van mijn berichten in deze groepsapp zijn al negatief van aard ('Leuk dat je je scheert hoor, maar ik hoef je haren niet terug te vinden in de wasbak!' 'Waar komt die herrie vandaan? Is iemand weer bloed aan het ophoesten?'), dus ik besloot het aan mij voorbij te laten gaan.

Iemand vroeg om een foto van de bank, en niet veel later werd deze ook gestuurd. En toen zag ik het. Drie vrolijke, onbezonnen huisgenoten die languit op de grijze bank lagen, het meubelstuk ondersteund door een rijkelijke hoeveelheid aan kratjes Schul-tenbräu.

Het was niet zomaar een bank. Het was mijn favoriete meubelstuk. Beter dan een secretaire, gezelliger dan een chaise longue. Net iets minder klasse dan zo'n globe die je kan openen en waarin je flessen dure drank en kristallen whiskyglazen kan bewaren, maar het blijft een studentenhuis. Daar lagen mijn huisgenoten dan. Op een hoekbank.

En sindsdien ben ik te vinden in de fusie waar ik eerder niets van moest hebben. Op de hoekbank. 's Ochtends om te ontbijten en het nieuws te kijken, 's middags om te lunchen en te zappen (langer dan vijf minuten houd je die Nicer Dicer Tell Sell-reclame niet vol), 's avonds om te eten en 's nachts om te drinken. De hoek van de hoekbank is namelijk net groot genoeg voor mij, mijn *personal space* en een fles wijn. En op het zeldzame moment dat ik er niet op zit, bewaak ik 'm.

Wilde, wrede woestelingen die in hetzelfde huis wonen en zonder enige vorm van gêne met hun gore net-lekker-door-het-Bos-van-Bosman-gewandeld-op-weg-naar-de-supermarkt schoenen op de bank zitten, spreek ik aan. Die vlek waarvan ik zeker weet dat 'ie er vorige week nog niet zat, merk ik op.

Nu lijkt het net alsof ik altijd mopper - en dat is grotendeels waar -, maar het is bovenal erg gezellig. Uiteindelijk deel ik die fles wijn heus wel. Tenminste, als mensen alleen met sokken de bekleiding aanraken.

FEMKE BLOMMAERT studeert taalwetenschap

Bandirah

